

Høyrepopulistiske partiers framvekst i Europa

En komparativ studie av fire europeiske land

Stv - 3900

Ane – Marthe Aasen

*Mastergradsoppgave i Statsvitenskap
Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning
Universitetet i Tromsø
Våren 2010*

Forord

Ett godt stykke arbeid er nå ved veis ende, etter god hjelp av min tro, mine erfaringer, mitt nettverk og min veileder.

Under arbeidet har veiledning fra Marcus Buck vært uvurderlig, takk for god veiledning og oppmuntring.

Jeg vil også benytte forordet til å takke Maximilian Sani for datahjelp, Ingrid Kristine Pettersen for tabellhjelp og Margrethe H. Nygaard og Mariam Rapp for korrekturlesing.

I tillegg vil jeg takke tidligere master / hovedfagsstudenter ved UIT som har skrevet om valgadferd, deres oppgaver har vært til god hjelp for meg. Jeg håper denne oppgaven kan være til hjelp for de som kommer etter meg og vil skrive om dette spennende temaet.

Tromsø 1.juni 2010

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 Innledning	8
1.2 Oppgavens disposisjon	9
Kapittel 2 Framveksten og oppslutning om politiske partier.	12
2.1 Transisjonsteori, utviklingen av demokrati.	13
2.1.1 Strukturelle teorier	13
2.1.2 Aktørorienterte teorier	14
2.2 Trinn i ulike partisystemers utvikling.	15
2.3 Å identifisere seg med et parti.	16
2.4 Å delta i demokratiet.	17
2.5 Skillelinjer, sosiokulturelle forklaringsfaktorer i velgeradferd.	18
2.5.1 Skillelinjer i postkommunistiske sentrale Øst-Europa.	20
2.6 Skillelinjer forklarer høyrepopulister.	21
2.7 Oppsummering	23
Kapittel 3 Velgere og valgdferd	26
3.1 Andreordensvalg og valgdeltakelse	27
3.3 Samfunnsklasser og valgdeltakelse.	28
3.4 Valgordning og valgdeltakelse.	29
3.5 Proporsjonalitet ved valg.	30
3.6 Partisystemer og partienes makt.	32
3.7 Framveksten av høyrepopulistiske partier i Europa.	33
3.7.1 Undersøkelsesland.	34
3.7.2 Danmark, fra nordisk fempartimodell til polarisert pluralisme.	34
3.7.3 Frankrike, stabilt bipolar til moderat pluralisme.	36
3.7.4 Storbritannia, regjeringsmakt fra ett parti.	37
3.7.5 Polen, nytt partisystem, multipartisystemet.	39
3.8 Oppsummering.	42
Kapittel 4 Data og Metode	44
4.1 Valg av datamateriale	44
4.2 Metodiske utfordringer.	45
4.3 Avhengig variabel.	45
4.4 Uavhengige variabler.	46
4.5 Kontrollvariabler.	48
Kapittel 5. Bivariat logistisk regresjon.	50
5.1 Logistisk regresjon av sammenhengen mellom EUs integrasjonsprosess og oppslutning om høyrepopulistiske partier i Frankrike, Danmark, Polen og Storbritannia.	53
5.2 Logistisk regresjon av sammenhengen mellom misnøye med innvandring og oppslutning om høyrepopulistiske partier i Frankrike, Danmark, Polen og Storbritannia.	55

5.3 Logistisk regresjon av sammenhengen mellom misnøye med elitene og oppslutning om høyrepopulistiske partier i Frankrike, Danmark, Polen og Storbritannia.	56
5.4 Samlet logistisk regresjon.	59
5.5 Oppsummerende diskusjon.	61
5.5.1 Frankrike	63
5.5.2. Danmark	65
5.5.3 Polen	65
5.5.4 Storbritannia	66
6 Avslutning	68
6.1 Oppsummering av empiriske hovedfunn	69
Litteratur	74

Tabelliste

Tabell 1: valgdeltakelse ved EP valg	28
Tabell 2 EP valgresultater 2009, for høyrepopulistiske partier i caselandene	28
Tabell 3 Oversikt over analysens land	34
Tabell 4 Danske partier oppslutning til nasjonalforsamlingen i 2005 og 2007	36
Tabell 5 Franske partiers oppslutning til nasjonalforsamlingen i 2002 og i 2007	37
Tabell 6 Britiske partiers oppslutning til nasjonalforsamlingen i 2005	39
Tabell 7 Polske partiers oppslutning til nasjonalforsamlingen i 2005 og 2007	42
Tabell 8 Resultater fra logistisk regresjon av variabelen er EUs integrasjonsprosess gått for langt/burde gå videre på variablene ville du stemt på det høyrepopulistiske partiet og føler du deg nærest det høyrepopulistiske partiet.	53
Tabell 9 Resultater fra logistisk regresjon av variabelen ønsker du flere eller færre innvandrere med annen rase/etnisitet inn i landet på variablene ville du stemt på det høyrepopulistiske partiet og føler du deg nærest det høyrepopulistiske partiet	55
Tabell 10 Resultater fra logistisk regresjon av variabelen i hvor stor grad har du tillitt til landets parlament på variablene ville du stemt på det høyrepopulistiske partiet og føler du deg nærest det høyrepopulistiske partiet	56
Tabell 11 Resultater fra logistisk regresjon av variabelen i hvor stor grad er du fornøyd med landets økonomiske situasjon på variablene ville du stemt på det høyrepopulistiske partiet og føler du deg nærest det høyrepopulistiske partiet	57
Tabell 12 Resultater fra logistisk regresjon av variabelen i hvor stor grad er du fornøyd med landets demokratiske situasjon på variablene ville du stemt på det høyrepopulistiske partiet og føler du deg nærest det høyrepopulistiske partiet	58
Tabell 13 Resultater fra logistisk regresjon på variablene ville du stemt på det høyrepopulistiske partiet og føler du deg nærest det høyrepopulistiske partiet	60

Kapittel 1 Innledning

“Almost all right-wing populist actors have emerged or significantly increased their elections results in the wake of the processes of European Integration and globalization. This is especially related to the context of a new cleavage that is caused and nurtured by the rapid pace of the processes (and, in the case of Eastern central Europe, by the simultaneous attempt to catch up with social modernization and globalization process). Since the early 1990s, both in Western and Eastern Europe, Europeanization and globalization that entail drastic transfers of political authority, democratic control, and socio-economic re-allocation resources, are often accompanied by an experienced or perceived destabilization of collective identities, social fears, and feelings of powerlessness that have induced anti globalization and Euro-sceptic attitudes among a considerable segment of the electorate” (Frölich–Steffen og Rensmann 2007:122).

Høyrepopulistiske partier har gjort seg gjeldende i nasjonale parlamenter i Europa siden 1979 (Poirier 2007). Men det var først i det franske presidentvalget i 2002 at Europa virkelig fikk opp øynene for de høyrepopulistiske partiene. Da vant Jean-Marie Le Penn, lederen av Front National over sosialistenes kandidat Lionel Jospin i første valgrunde til presidentvalget. En massiv motdemonstrasjon startet i Europa mot dette partiet som blant annet hevdet at Holocaust bare var en historisk detalj (Norris 2005). De høyrepopulistiske partiene har gjort seg gjeldende blant annet i Norge, Danmark, Israel, Frankrike, Canada, de har deltatt i regjeringer i Sveits, Østerrike, Nederland, New Zealand og Italia. Partiene har ikke klart å etablere seg i Storbritannia, Sverige og USA (Norris 2005). I følge Poirier (2007) kjennetegnes disse partiene med en kamp for en styrket nasjonalstat vis a vis overnasjonale organer som EU, et ønske om et mer folkestyrt parlament og krav om mindre innvandring til landet. I følge Frölich–Steffen og Rensmann (2007) murrer det et nasjonalistisk og autoritært potensial i Europas befolkning, dette sammen med et ønske om økt sosial proteksjonisme er poenger som blir tatt i bruk av de høyrepopulistiske partiene når de mobiliserer sine velgere i Europa. Samtidig har partiene vokst fram i ulike land, under ulike forutsetninger, i veletablerte demokratier med en høyt utdannet befolkning (Norris 2005).

De fleste høyrepopulistiske partier i Europa har etablert seg samtidig med EUs integrasjonsprosess. Frölich–Steffen og Rensmann (2007) hevder derfor at partiene har vokst fram på en ny skillelinje som er forårsaket av disse prosessene i Vest-Europa. I Øst-Europa har landene forøkt å nå igjen vesten i deres sosiale moderniserings- og globaliseringsprosess, derfor har høyrepopulistiske partier også her fått grobunn på grunn av den samme skillelinjen.

Siden 1990 tallet har det skjedd en stor overflytting av makt fra nasjonalstatene til overnasjonale organer som EU. Denne overflyttingen gir seg utslag i mindre demokratisk

kontroll, dermed har mye politisk makt blitt overført fra nasjonalstatene til EU. Det skjer en reallokasjon av sosioøkonomiske ressurser som hos deler av velgermassen har gitt følelsen av en svekket kollektiv identitet, sosial frykt og maktesløshet. EU-prosjektet og globaliseringseffektene blir av høyrepopulistiske partier stemplet som elite-prosjekter, og en trussel mot "folket" og deres eksepsjonelle nasjonale identitet. Disse følelsene har gitt grobunn for anti-globalisering og euroskeptiske holdninger hos store deler av velgermassen, i følge Frölich-Steffen og Rensmann (2007:122).

Pippa Norris (2005) motargumenterer mot at veksten av høyrepopulistiske partier kan forklares med svekkede grenser innad i EU, økt populasjon og økt innvandring ved gjestearbeidere og asylsøkere. I land som Sverige, Storbritannia og Tyskland har ikke disse partiene klart å oppnå representasjon i nasjonale parlamenter, til tross for at disse landene har tatt imot den største andelen av asylsøkere av de vesteuropeiske landene. Italia har ikke tatt imot veldig mange asylsøkere allikevel oppnår Alleanza Nazionale mer enn 10 % av stemmene ved valget til nasjonalforsamlingen i 2001 (Norris 2005).

Jeg vil i denne oppgaven analysere i hvor stor grad de høyrepopulistiske partiene vinner sympati fordi de er en forkjemper for nasjonalstaten mot overnasjonale organer som EU, kontrollert for misnøye med innvandring og styrende elites makt i parlamenter, økonomien og demokratiet. Samtidig vil jeg forklare partienes framvekst ut i fra institusjonelle faktorer som valgordninger og partisystem. Denne oppgaven ønsker å være et tilskudd til debatten om hvorfor høyrepopulistiske partier vokser fram i Europa. Dette skal gjøres gjennom en komparativ, kvantitativ analyse av fire case. Disse fire casene er Danmark, Frankrike, Polen og Storbritannia.

1.2 Oppgavens disposisjon

Som et ledd i å forstå hvorfor høyrepopulistiske partier vokser fram i Europa vil jeg benytte meg av teorier om valgadferd. Dette er teorier som forklarer hvordan velgere agerer ved valg, og forklarer dermed på hvilket grunnlag ethvert parti vokser fram. Blant annet er tillit og identifikasjon velgerne opplever overfor politiske partier og det politiske systemet faktorer som påvirker velgernes valgdeltakelse.

På grunn av at utviklingen av demokratiet og dets institusjoner er et grunnlag for partiutvikling har jeg avsatt plass til en gjennomgåelse av teorier om transisjon og konsolidering. Disse teorier forklarer overgangen fra totalitære / autoritære styresett til demokrati og partiutvikling. Denne gjennomgangen er aktuell for denne oppgaven fordi Polen er med som ett av casene, og det er ikke lenge siden Polen gjennomgikk transisjon og konsolidering etter Sovjetunion-tiden.

Som et teoretisk grunnlag for oppgaven vil jeg gjøre bruk av Rokkan, Valen og Lipsets skillelinjemodell (1967), en modell som forklarer partiers framvekst og oppslutning. Nick Sitter (2002) har tatt i bruk deres teori som et verktøy i forståelsen av partiutviklingen i Sentral-Øst-Europa. Jeg vil benytte meg av tre teorier som har videreutviklet Rokken og Lipsets skillelinjebegrep for å analysere oppslutningen om høyrepopulistiske partier, altså rundt hvilke skillelinjer har høyrepopulistiske partier vokst fram. Ut i fra de skillelinjene jeg finner vil jeg formulere tre hypoteser.

Kapittel tre vil være et todelt empirikapittel. Del en gir en gjennomgang av ulike partisystemer, valgordninger og grunner for ulik deltakelse ved valg. Del to omhandler de fire casene, deres valgordninger, partisystemer og valgdeltakelse med et fokus på statusen for det høyrepopulistiske partiet i landet.

Kapittel fire gir en gjennomgang av valg av datamateriale og metode. Dette studiet er en komparativ to-nivå analyse. Landene blir makroenheter i analysen mens respondentene utgjør mikroenheter. Kjernen i et hvert komparativ design er å finne teoretisk interessante egenskaper ved analyseenheter som kan brukes til å forklare det fenomen, eller det utfall som studeres (Ringdal 2001). Jeg skal gjennomføre kvantitative tester av oppgavens tre hypoteser. Før dette kan skje vil kapittel fire gjøre rede for alle variablene som benyttes i analysen. Jeg har valgt å benytte meg av data fra European Social Survey (ESS). Som datagrunnlag for å undersøke Frankrike, Danmark og Polen har jeg valgt ESS2 fra 2004 og ESS3 fra 2008. For dataanalysen av Storbritannia vil jeg benytte ESS3 fra 2006. Dataene vil bli analysert i logistiske regresjoner. Logistiske regresjoner er regresjoner med en dikotom avhengig variabel, jeg vil benytte meg av to avhengige variabler: Hvilket parti ville du stemt på? Denne variabelen er gitt verdien 1 for det høyrepopulistiske partiet, og 0 for alle andre. Den andre avhengige variabelen er: Hvilket parti føler du deg nærest, også her er variabelen gitt verdien 1 for det høyrepopulistiske partiet og 0 for alle andre. Jeg vil legge fram

resultatene fra de logistiske regresjonene i kapittel 5. Her vil også resultatene bli kommentert og satt i sammenheng med teoriene.

Til sist vil oppgaven gi en oppsummering av analysens viktigste hovedfunn og en avsluttende kommentar rundt resultatene, oppgavens begrensninger og muligheter for videre forskning.

Kapittel 2 Framveksten og oppslutning om politiske partier.

Fagfeltet politisk adferd vokste fram i USA. Framveksten kan deles inn i tre hovedepoker: ny, gammel og veldig gammel (Miller 1996). Den veldig gamle epoken så dagens lys gjennom Rice i 1925, Hayes i 1932 og Merriam og Gosnell i 1924. Den gamle epoken startet ved Lazarfield og Berelson og V. O. Key, Jr. Stein Rokkan, i samarbeid med Lipset var en sterk tilføyelse i teoriutviklingen av politisk adferd. Sammen med Lazarfield definerte Rokkan politikk og politisk adferd som en manifestasjon av sosiale strukturer og sosial erfaring. I 1949 startet Pendelton Herring programmet for politisk adferd ved University of Michigan og det var her det første studiet av et nasjonalt valg ble gjennomført. Det skjedde i 1952. Politisk adferd som fagfelt har utviklet seg mye takket være private stiftelser som *Rockefeller*, *Careige*, *Russel Sage* og *Markle*. I tillegg til University of Michigan, ble også *National opinion research center* i Chicago et institusjonelt hjem for fagfeltet. Politisk atferd har en interdisiplinær bakgrunn, med røtter fra flere faggrener, blant annet fra eksperimentell psykologi, sosialpsykologi, sosiologi og antropologi. Den største forskjellen mellom gammel og ny forskning på politisk atferd er metoden som blir benyttet, hvor ny forskning har tilgang til og tatt i bruk store datasett (Miller 1996). Forklaringsvariablene for valgatferd er mange. Downs skapte i 1957 rational choice tilnærmingen. Rusk argumenterte i 1987 for issue voting som en forklaringsfaktor på velgeradferd. Tradisjonelle- og rational choice teorier utviklet seg videre rundt ideer om retrospektiv stemmegivning, ført fram av Fiorina. Pappi (1996) forklarer valgadferd med teorien om reasoning voter.

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for forklaringsmodeller fra valgadferd og forutsetninger for partiers framvekst og partiers oppslutning. Utviklingen av demokratiet og dets institusjoner er et grunnlag for partiutvikling og derfor følger en gjennomgåelse av teorier om transisjon og konsolidering. Disse teoriene forklarer overgangen fra totalitære / autoritære styresett til demokrati og partiutvikling. Faktorer som påvirker velgere til å identifisere seg med enkeltpartier, føle tillitt til dem, og til det politiske systemet er identifikasjon med og tillit til partier. Tillit og identifikasjon påvirker velgernes valgdeltakelse. Jeg vil gi en redegjørelse for Rokkan, Valen og Lipsets skillelinjemodell (1967). Denne modellen forklarer partiers framvekst og oppslutning. Nick Sitter (2002) har benyttet deres teori som et verktøy i forståelsen av partiutviklingen i sentrale Øst-Europa. Til sist legger jeg fram forskning på skillelinjer de høyrepopulistiske partiene mobiliserer velgere på.

2.1 Transisjonsteori, utviklingen av demokrati.

Mange land i dag er, eller har nylig vært, i en overgangsfase fra å ha autoritære eller totalitære styresett, til å etablere demokrati. At så mange land har valgt demokrati etter andre verdenskrig er den største utviklingen i vår tid, om vi lytter til Altermark, Andersen og Knutsen (AAK 2000). Transisjonen til demokrati blir omtalt som "the third wave". Framveksten av demokrati i Øst-Europa har vært annerledes enn i Vest-Europa, da det i øst har skjedd en overgang hvor faktorer som stemmerett, partietableringer og institusjonsutvikling har skjedd hurtig og simultant. Det blir hevdet at partisystemene i Øst-Europa er mer ustabile på grunn av formen på landenes transisjon. Sitter (2002) argumenterer mot dette, og viser i sin studie at de østeuropeiske partisystemene ikke er ustabile, men at de er i endring. Derfor benytter Sitter seg av teorier for partiutvikling som er utviklet på bakgrunn av den partiutviklingen som har skjedd i vest når han gjennomfører et komparativ studie av partiutviklingen i øst.

2.1.1 Strukturelle teorier

Et hvert samfunn er en type struktur som er uavhengig av, og består av mer enn kun individene i systemet. Politiske, økonomiske og sosiale hendelser oppstår i systemet uten hensikt eller innsats fra individene. I følge det *strukturfunksjonalistiske paradigmet* skjer transisjon når de strukturelle tilstandene er modne for det. Det er to hovedtilnæringsmåter til dette paradigmet. Den første er et fokus på den historiske bakgrunnen transisjonen skjer i og den politiske kulturen, den andre er den sosioøkonomisk utviklingen transisjonen resulterer i. Begge tilnæringsmåtene kalles for moderniseringsteori.

Historisk bakgrunn er et begrep som benyttes for å forklare hendelser og prosesser som påvirket et lands utvikling og hvilken sti landet valgte på et kritisk tidspunkt i historien. Barrington Moore (1996 i AAK 2000) skaper en kobling mellom natur, tidlige klasse og økonomistrukturer (som resultat av jordbruk) med dagens politiske system i enkelte land. I følge Barrington Moore skaper strukturelle trekk som naturressurser, utviklingsnivået i forskjellige industrier, priser og etterspørsel på verdensmarkedene forskjellige klasser som har ulike relasjoner til hverandre. Relativ tilbaketilleggenhet er et begrep som Barrington Moore benytter for å forklare at alle land ikke må gå gjennom de samme stegene i sin transisjonsprosess til demokrati. Dette er fordi land lærer av hverandres erfaringer. For

Almond og Verba (1963, i AAK 2000) er nivået på den sivile kulturen i et samfunn essensielt for utviklingen av demokrati. Er nivået på sivil kultur høyt, vil demokrati oppstå naturlig, i motsatt fall ikke. Dette er fordi sivil kultur oppstår av en historisk utvikling, demokrati oppstår når den historiske tilstanden er tilrettelagt og det har mulighet for å eksistere som en effektiv styreform.

Sosioøkonomiske utviklingsteorier fokuserer også på utvikling av strukturer som kan klargjøre et land for en demokratisk styreform. S.M. Lipset (1990) forklarer at demokrati utvikles som et resultat av økt velstand, industrialisering, urbanisering og utdanning. Demokrati er konflikter på sak og konsensus på normer og konkurranseregler. Når samfunnet moderniseres og får en økt velstand blir klasse og andre konflikter mindre betydningsfulle, noe som gir demokratiet bedre vekstvilkår. Derfor forklarer Lipset at det er et lineært forhold mellom BNP per innbygger og sannsynlighet for et sterkt demokrati. I likhet med Barrington Moore gir Lipset større betydning til strukturene enn til individene i en transisjonsprosess til demokrati.

2.1.2 Aktørorienterte teorier

De aktørorienterte teoriene har fokus på aktørene og deres valg i transisjonsprosessen. Aktørene kan være individer, grupper eller organisasjoner. Teoriene fokuserer i større grad på prosessen i en demokratisering, i stedet for på strukturer. De vil avdekke dynamikken som oppstår ved en relativt kort og kritisk prosess, hvor det er høye risikoer og aktørene må handle raskt ut i fra de mulighetene som er tilstede. Transisjon skjer gjennom to parallelle prosesser, demokratisering og liberalisering. Et system må oppnå høye verdier på begge variablene for å unngå å ende opp som et diktatur. De parallelle prosessene skjer gjennom spill og forhandlinger mellom ulike fraksjoner av et regime. Avhengig av hvilke fraksjoner som vinner fram i prosessen kan transisjonen skje gjennom imposisjon (dominans av tidligere regime), en pakt (mellom regime "soft – liners", og moderate), en reform (sterkest innflytelse fra moderate, også regime "soft – liners") eller gjennom revolusjon (startet av radikale, og medfører gjerne vold) (AAK 2000 s. 31).

Transisjon forklares gjerne som et resultat av et samspill av de overnevnte faktorene.

2.2 Trinn i ulike partisystemers utvikling.

Statsdannelse, nasjon og klasse er i følge Rokkan de tre trinnene som utgjør de ulike europeiske partisystemenes utvikling. En statsdannelsesfase kjennetegnes av en konsolidering av den politiske statsmakt (Hagtvedt 1987). Jeg vil forklare konsolidering som det som forekommer når et land har valgt demokrati som det eneste styresettet med legitimitet og når en institusjonaliseringsprosess av demokratiet skjer. I følge Gramsci er konsolidering overgangen fra "war of movement" til "war of positions". I følge AAK (2000) konseptualiseres demokratisk konsolidering gjennom tre dimensjoner; for det første en holdningsdimensjon – hvor aktørenes holdninger til demokratier er viktig. For det andre en prodemokratisk oppførsel, og til sist reglene og institusjonene i demokratiet.

I følge Dieter og Nohlen spiller institusjonene en avgjørende rolle i demokratiseringsprosesser:

"Beginning with Max Weber, intellectuals have viewed modernisation as a process of institutionalisation. At the same time, institutions delimit political behaviour. Basic underlying values about political behaviour are shaped by their interdependence with institutions, such that political culture and political institutions influence and mutually conditions one another" (AAK 2000, s. 35).

De viktigste institusjonene som utvikler seg i konsolideringsprosessen, i følge Gunther, Puhle og Diamondouros (AAK 2000) er regjeringens sentrale institusjoner og partisystemet. Kjernen i utfordringen med konsolidering er å skape institusjoner som politikere kan enes om og som borgerne kan støtte opp om (Schmitter i AAK 2000). Disse institusjonene er den viktigste linken mellom borgerne og regjeringen i demokratier. Det som skiller staten som institusjon fra andre institusjoner er dens påberopelse av legitim voldsbruk. Politisk samordning, økende sentralisering, anerkjennelse av statens suverenitet i forhold til andre makter, utvidet offentlig myndighet som gjennomtrenger territoriet med fysisk kontroll, skattekrav og kommunikasjonslinjer er kjennetegn på statsdannelsesfasen. Denne fasen er kort sagt en institusjonalisering og fortetning av politisk makt som gjør det mulig å anvende politikkbegrepet i moderne forstand (Hagtvedt 1987). Under nasjonsbyggingsfasen blir innbyggerne "borgere" av et land, de får rettigheter og legitimerer makthaverne. Borgerne føler en sterkere tillitt til nasjonen på bekostning av regionale og lokale makthavere. En vanlig måte å skille stat og nasjon på er ved å karakterisere staten som maktsfæren og nasjonen som kultursfæren (Hagtvedt 1987). Den siste fasen er klassekonfliktfasen og kjennetegnes av sosiale kløftdannelser på ulike markeder. Alle disse kløftene kan eksistere på tvers av hverandre. Konflikter i den nasjonale elite, konflikter som bestemmer hele

menneskets identitet (ideologiske konflikter), konflikter mellom interessegrupper (funksjonelle), og konflikter mellom sentrum og periferi (territorielle) er eksempler på kløftdannelser. Klasseskillene er en viktig forklaringsfaktor for konstruksjonen av partier (Hagtvedt 1987).

2.3 Å identifisere seg med et parti.

Det er i hovedsak to forklaringer på hvorfor et individ holder seg til det politiske systemet og/eller et passende politisk parti. Det er identifikasjon med et politisk parti eller det er basert på en ideologisk orientering (Buck 2006:19). I Europa benyttes ofte skillelinjer for å forutse hvorfor mennesker stemmer på det ene partiet framfor et annet. Individets sosiale plassering i sitt samfunn angående deres forhold til sosial klasse, religion, region, om individet bor i en by eller på landsbygda er faktorer som kan forklare på hvilken side av sosiale skillelinjer individet plasserer seg. (Buck 2006: 20).

Partier kommuniserer til velgere for å få deres stemme, derfor skaper partier og media informasjonssnarveier og plasserer seg i oversiktlige linjer for å gjøre det enklere for elektoratet å identifisere hvor deres parti befinner seg. Shively (Pappi 1996) forklarer at borgere uten direkte informasjon om partienes posisjon på flere områder vil benytte informasjonssnarveier. Det politiske systemet påvirker nødvendigheten av snarveier. Borgere i multipartisystemer er bedre politisk orienterte enn borgere i topartisystemer, fordi de må orientere seg om flere partier og blir derfor mer oppmerksom på flere skiller mellom partiene. Downs konstaterer at mange partisystemer er karakterisert av en overlegen ideologisk dimensjon, den økonomiske høyre – venstre skalaen. På denne skalaen plasseres både partier og enkeltmennesker. Denne operasjonaliseringen gir et generelt hint om politiske preferanser i en kompleks verden (Pappi 1996). Høyre–venstreskalaen til Downs fungerer som en kommunikasjonslinje fra partiene og ned til velgerne, altså en snarvei. Høyre–venstreaksen klarer de alle aller fleste velgerne å orientere seg etter. I følge Fuchs og Klingemann (1990, sitert i Pappi 1996: 265) er høyre venstre aksene en reduksjon av kompleksitet. Ideologi kan også benyttes som en informasjonssnarvei. Ideologier kan for enkelte velgere være et hjelpemiddel for å orientere seg i partifloraen, gjennom å gjenkjenne politiske konsepter ved abstrakte begreper som ”konservatisme” og ”liberalisme”. Hinich og Munger (1992, i Pappi 1996) hevder velgerne har kjennskap til partiers ideologiske standpunkter på en eller flere områder, velgere benytter denne kunnskapen til å gjette partienes politiske posisjoner.

Neumann, Sejersted og Aardal (Aardal 2003) argumenterer for at høyre-venstreaksen er foreldet og erstattet med en globaliseringsakse hvor tilhengerne av globalisering møter motstand blant dem som forsvarer en sterk nasjonal orden.

Franklin og Jackson (1983) forklarer at faktorer som påvirker velgeres identifikasjon til et parti kan være samfunnet eller egenskaper til partiledere. Aldersfaktoren kommer til syne ved at yngre mennesker har lettere for å skifte parti, enn eldre mer erfarne velgere.

2.4 Å delta i demokratiet.

Målsetningen med å ha kjennskap til partiidentifikasjon for valgforskere er å forutse hvilke partier velgeren foretrekker, samt forutse hvilket parti velgeren stemmer på (Pappi 1996). Stemmegivning kan bli en vanehandling for individet ved at velgere velger ut et parti å identifisere seg med og i stor grad forholder seg til dette valget ved flere påfølgende valg. Valg kan ikke bli en ren vanesak på grunn av at velgerne sjeldent blir bedt om å avgi stemme. Stemmegivning er ikke en hverdagshandling for folk flest. For velgerne koster det i tid og resurser å identifisere seg med partier for hver valgkamp. Bli kostnaden for stor kan det føre til at velgere ikke ønsker å delta i valg. Velgere stemmer i stor grad av vane, og er dermed ikke spesielt åpne for nye partier i valgkamper, om de allerede har bestemt seg for hvilket parti de foretrekker.

En velger må bestemme seg for om han eller hun skal delta ved valg. Det er liten sannsynlighet for at deres ene stemme vil være avgjørende for utfallet av valget, samt at det er kostnader forbundet med deltakelse. Det følger et sivilt ansvar for demokratiet som fører til at mange allikevel avgir stemme. Dernest må velgeren bestemme seg for hvilket parti han eller hun vil avgi sin stemme til. I et topartisystem har velgeren to alternativer og vil stemme på det partiet han eller hun foretrekker mest. Dette valget vil være mer komplekst i et flerpartisystem hvor velgere må identifisere sitt valgte parti i en større partiflora, samt har flere muligheter til å stemme strategisk. Velgere kan stemme strategisk blant annet for å sikre at alle partiene som er nødvendig i en koalisjon får mandater i parlamentet, slik sett kan de velge å ikke stemme på sitt førsteprioritetsparti.

Tillit til det politiske systemet gir økt deltakelse ved valg. Arthur H. Miller og Ola Listhaug (1990) redegjør for utviklingen av tillit velgerne har til sitt nasjonale politiske system. Det politiske systemet er avhengig av at velgerne mener det er effektivt, i tillegg må velgerne ha tillit til systemet. Miller og Listhaug ser at i land hvor det er enkelt å etablere nye partier, er det større tillitt til det politiske systemet. Alle land har til en hver tid velgere som forsøker å finne det partiet som de har mest tillit til innenfor det politiske systemet. Dersom velgeren ikke finner dette partiet er sannsynligheten stor for at de vil miste tillit til det politiske systemet som helhet. I Norge er det en lav sperregrense for å etablere seg som et nytt parti. Velgerne som ikke har tillit til de etablerte partiene kan velge å støtte opp om et protestparti og får dermed utløp for sin mistillit med de etablerte partiene gjennom å delta ved valg. Dette fører til at norske velgere i mindre grad mister tillit til det politiske systemet, men forsøker i stedet å benytte stemmeseddelen for å snu den politiske makten bort fra de partiene de ikke har tillit til. I et politisk system uten protestpartier kan man finne en lavere valgdeltakelse fordi velgerne som ikke har stor tillit til det politiske systemet i større grad velger å ikke delta ved valg.

Enkelte velgere mobiliseres i større grad av enkeltsaker. Dette fenomenet kalles saksstemmegivning. Enten opplever velgerne toppsaken i valgkampen isolert fra andre saker, eller så oppfatter velgerne at partienes toppsaker reflekterer deres syn på lignende saker. Partier har ofte eierskap til enkeltsaker, som kan hjelpe dem med troverdighet på spesifikke saksfelt. Aardal (2003:50) sier det er vanskelig å benytte saksstemmegivning som modell uten at man på samme tidspunkt har kjennskap til hvilke standpunkter ulike velgergrupper har til de enkelte sakene.

2.5 Skillelinjer, sosiokulturelle forklaringsfaktorer i velgeradferd.

Sammen med Lazarfield definerte Rokkan politikk og politisk atferd som en manifestasjon av sosiale strukturer og sosial erfaring. Rokkans svar på hvilke faktorer som har størst påvirkning på velgernes partivalg, er velgernes sosiale status. Lipset og Rokkan utga i 1967 boken "Party systems and voter alignments". Deres bok er det sterkeste forsvaret av sammenhengen mellom sosial struktur og velgeres partivalg. Deres modell har vært grunnlaget for en rekke empiriske analyser av valgførelse, og gir et historisk-sosiologisk perspektiv på partivalg. Hver nye bevegelse som setter opp nye krav innenfor et politisk system må i følge Rokkan og

Lipset passere fire terskler. Hvor høye disse tersklene er i et samfunn vil være avgjørende for fremveksten av nye bevegelser. Disse fire tersklene er: legitimering, inkorporering, representasjon og majoritetens makt. Rokkan og Lipset la et teoretisk grunnlag for koblingen mellom sosial struktur og partivalg gjennom skillelinjebegrepet (Aardal 2003:108). Deres skillelinjemodell er en spesielt fruktbar forklaringsfaktor både for partienes fremvekst og deres oppslutning i vestlige industrisamfunn med markerte skiller mellom sosiale klasser. Sitter (2002) har benyttet modellen som et redskap ved en komparativ analyse av sentrale Øst-Europa. Skillelinjene er resultater av politiske hendelser, spesielt revolusjoner og er konflikten om geografi (sentrum versus periferi), motkultur (språk, avhold, religion), varemarked (produsenter versus konsumenter), og arbeidsmarked (arbeid versus kapital). ((Valen 1969, 1981; Valen og Katz 1964; Valen og Rokkan 1974; Valen og Aardal 1983; Valen et al. 1990; Aardal og Valen 1989), Aardal 2003).

Den nasjonale og den industrielle revolusjonen er i følge Lipset og Rokkan (1967) utgangspunktet for konfliktlinjene. Den nasjonale revolusjonen produserte to konfliktlinjer; den mellom sentrum og periferi (geografi), og mellom kirke og stat (motkultur). Den førstnevnte er et resultat av konflikten mellom den sentrale nasjonsbyggende kulturen og ulike etniske, språklige og religiøse minoriteter i periferien. Konflikten mellom kirke og stat har dreid seg om kontroll over utdanningssystemet og opprettholdelsen av historisk kirkelige privilegier. Den industrielle revolusjon var også utgangspunkt for to konfliktlinjer. Varemarked er konflikten mellom handelsmenn i byene og primærnæringene i rurale områder. Den industrielle revolusjonen var i tillegg grunnlaget for konflikten mellom arbeidsgiver og arbeidstaker (arbeidsmarked) da industrialiseringen av samfunnene førte til varige endringer i arbeidsmarkedet, denne konflikten har siden da stått mellom arbeidere på den ene siden og eiere og arbeidsgivere på den andre siden. Disse konfliktlinjene fra 1920 tallet har, i henhold til skillelinjemodellen, frosset fast partisystemet, og reflekterer med få unntak partistrukturere på 1960 tallet. "Fastfrysningshypotesen" påstår at partisystemene som vokste fram under demokratiseringen av Vest-Europa, ble "frosset" en gang på 1920 tallet da det ikke var flere nye velgergrupper igjen å mobilisere.

Vest-Europa har gått fra gamle industrisamfunn til å bli avanserte industrisamfunn. Bell (1973 i Aardal 2003) refererer til disse som postindustrielle samfunn. Klassekillene har endret seg, noe som medfører at sosial struktur i dag er en mindre forklaringsfaktor enn tidligere. Dalton (med flere 1984 i Aardal 2003) hevder at kortsiktige faktorer knyttet til aktuelle

stridsspørsmål og kandidater er avgjørende for partienes framvekst og oppslutning. Studier gjort på framveksten av nye partier og deres oppslutning viser at det viktigste utviklingstrekket etter andre verdenskrig er at båndet mellom velgernes sosiale bakgrunn og partivalg er svekket. ((Bjørklund 2001; Franklin med flere. 1992, Valen og Aardal 1983:244), Aardal 2003).

2.5.1 Skillelinjer i postkommunistiske sentrale Øst-Europa.

Etter Sovjetunionens fall vokste det fram en rekke nye demokratier i Øst-Europa. De måtte gjennomgå en demokratiseringsprosess på linje med den Vest-Europa tidligere hadde gjennomgått. De østeuropeiske landene hadde den fordel at de kunne lære av de "feil" som allerede var gjort i vest, og slik ha en veiledning for deres egen demokratiutvikling. Nick Sitter (2002) tar utgangspunkt i hovedvariablene fra Lipset og Rokkans skillelinjemodell og gjennomfører en komparativ analyse tilpasset situasjonen i de post-kommunistiske landene i Sentrale Øst-Europa.

Det oppstod i hovedsak tre partigrupperinger i Øst-Europa. Kommunistene ville fornye seg og påberopet seg en sentrum-venstre posisjon, som i mange tilfeller kan sammenlignes med sosialdemokratene i Vest-Europa. Denne tilnærmingen kan kalles en "back to Europe" tilnærming. Opposisjonen til kommunistene /sentrum-venstre ble en annen "back to Europe" tilnærming av liberalister, disse ønsket et større fokus på individualisme og markedsorientering og kan sammenlignes med amerikansk og vesteuropeisk liberalisme. Den tredje opposisjonen var de som forøkte å gjenskape en høyreside som ikke hadde eksistert i Øst-Europa på lange tider. Høyresiden ble tradisjonelle, kristennasjonalistiske høyrepartier med sterkt fokus på nasjonal identitet. Ut i fra disse tre partigrupperingene utviklet det seg partier som definerte venstresiden og partier som forsøkte å definere høyresiden, dernest partier som ønsket seg tilbake til slik det var før kommunismen, "historiske partier" disse har fokus på etnisk og regional identitet og økonomiske interesser. I tillegg etablerte det seg partier på fløyene av partisystemet, disse var kommunist- og arbeiderpartier, samt nasjonalistpartier. Høyrepopulistiske partier stammer blant annet fra nasjonalistpartier som var antisystempartier. Partiene i øst kan altså plasseres på skillelinjene fra Lipset og Rokken, men det har utviklet en tredje opposisjon som har omgått eller motsatt seg disse, og er antisystempartier på flankene av partisystemet. Disse partiene er noe forskjellige fra

populistene i vest, men de har i hovedsak en lik konkurransemetode og dynamikk (Sitter 2002).

Oppsummert kan partiene i Europa plasseres i skillelinjemodellen til Lipset og Rokkan, samt eksisterer det anti-system partier som i hovedsak motsetter seg systemet og mobiliserer velgere på dette.

2.6 Skillelinjer forklarer høyrepopulister.

Jeg velger å kalle partiene for høyrepopulister for å kunne skille ut mer ekstreme krefter. Partigruppen denne masteroppgaven tar for seg har blitt definert forskjellig, blant annet ved navn som høyre-radikale partier, høyreekstreme partier, patrioter, nasjonalister. Cas Mudde (2007) definerer høyrepopulistiske partier som ”antiparti partier”, Frölich-Steffen og Rensmann (2007) referer til Abedis utgivelse i 2004 hvor han framstiller partiene som ”anti-establishment partier”. Denne avhandlingen vil bli begrenset til å ta for seg partier som arbeider innenfor det demokratiske systemet. Den vil ikke ta for seg partier som er imot systemet. Høyrepopulistiske partier er demokratiske partier som ønsker innflytelse og som har en mulighet for innflytelse i nasjonale parlamenter. Dette vil blant annet skille ut nynazister, fascister og ultranasjonalistiske partigrupperinger, som eksisterer i mange stater. De høyrepopulistiske partiene jeg har inkludert i avhandlingen er partier som de enkelte lands innenriks/kommunaldepartementer og Europaparlamentet har plassert til høyre for det regjerende konservative partiet i landet. Disse partiene er British National Party (BNP) fra Storbritannia, Dansk Folkepart (DF) fra Danmark, Front Nationale (FN) fra Frankrike og Liga Polskich Rodzin (LPR) fra Polen.

Høyrepopulistiske partiene ser på seg selv som stemmen mellom folk flest som det ultimale demokratiet, mot den regjerende elite, de korruperte. (Frölich-Steffen og Rensmann2007) Dette nivået, altså mellom folk flest og eliten, er den vertikale skillelinjen i deres forklaringsmodell. Det horisontale nivået tar for seg identiteten til ”oss, opposisjonen” mot interne og eksterne ”andre”. De interne andre kan være utlendinger, de eksterne globaliseringen eller EU. Høyrepopulismen setter den demokratiske suverene nasjonale identiteten over konstitusjonelle rettigheter som maktfordelingsprinsippet. En forutsetning for framvekst av nye partier er at det eksisterer mekanismer om tilbud og etterspørsel mellom velgere og

partier, denne etterspørselen kan komme av nye skillelinjer i velgermassen. I følge Rokken og Lipset, og Downs vokser slike skillelinjer fram på grunn av misnøye over forandringer. Frölich–Steffen og Rensmann sier det vokser fram en politisk skillelinje mellom den politiske elite som er fornøyd med sosiokulturell globalisering og politisk europeisering og den raske forandringen dette fører til, mot de som er misfornøyd med denne forandringen. De høyrepopulistiske partiene kjennetegnes og av effektiv bruk av alle de nye muligheter media gir. De snakker emosjonelt for dem som står utenfor moderniseringen og benytter seg av enkle løsninger og folkelig fornuft.

Høyrepopulistiske partier taler saken til den enkle borgeren, folk flest, men til tross for dette kjennetegnes de av top down styresett med karismatiske ledere. De ønsker direkte demokrati og framskritt, ført i land av lederen som har tatt på seg jobben i å tale småkårsfolkets sak. (Frölich–Steffen og Rensmann 2007)

Elisabeth Ivarsflaten (2008) konkluderer med at misnøye er det forenende mellom de høyrepopulistiske partiene. Ivarsflatens analyse tar for seg misnøye med økonomiske forandringer, politisk elitisme og korrupsjon, misnøye med innvandring, og i hvor stor grad denne misnøyen påvirker oppslutning om høyrepopulistiske partier. Hennes artikkel tar utgangspunkt i Rokkan og Lipsets (1967) skillelinjemodell og Downs sin økonomiske tradisjon fra 1957, der disse er enige om at forutsetningen for at en politisk bevegelse vokser fram, er sosiale forandringer som gir vekstgrunnlag for folkelig misnøye. Alle politiske partier er derfor et resultat av misnøye. Ivarsflatens funn sier at de høyrepopulistiske partiene er de som har størst hell i å samle velgere som føler misnøye med innvandring. Partiene vokser i følge hennes undersøkelser, på misnøyen blant velgerne angående innvandring. I enkelte av hennes case ser Ivarsflaten at misnøye med økonomi og politisk elitisme og korrupsjon blir benyttet av de høyrepopulistiske partiene for å mobilisere velgere, men dette er ikke en trend i alle landene, slik hun finner at mobiliseringen over misnøye med innvandring er.

Minkenberg og Perrineau (2004) tar for seg skillet mellom partier som ønsker et forsterket Europa og de som på den andre siden ønsker sterkere selvstyre for egen nasjonalstat, og i enkelte tilfeller ønsker å trekke egen nasjonalstat ut av EU. Den siden som ønsker et sterkere føderalisert EU, og et tettere og voksende EU, er de tradisjonelle partiene som sosialdemokrater, kristendemokrater og liberale. På den andre siden av skillelinjen finner man to hovedtyper av partier. Her har man de sterkt antiliberale, herunder finner man

ekstrem sosialister, kommunister. I tillegg finnes autonomistene som ønsker autonome nasjonalstater samtidig som de hevder at EU vil skade nasjonalstatenes autonomi.

2.7 Oppsummering

Med bakgrunn i de gjennomgåtte teoriene vil jeg undersøke oppslutningen rundt høyrepopulistiske partier i fire undersøkelsesland. Ut fra teoriene jeg har brukt, ser jeg en tendens til at velgere slutter opp om høyrepopulistiske partier ut fra en tanke om å bevare nasjonalstatens autonomi. Nasjonalstaten er under press ovenfra og nedenfra. Ovenfra er nasjonalstaten under press fra globalisering og euroisering, internasjonale organisasjoner og lignende. Nedenfra er nasjonalstaten under et kulturelt press fra blant annet en økt innvandring. I analysen vil jeg undersøke om det er en sammenheng mellom synet på at EUs integrasjonsprosess har gått for langt og oppslutningen om disse partiene, kontrollert for andre forklaringsfaktorer som følger av teksten under.

Minkenberg og Perrineau (2004) peker på at høyrepopulister opplever økt oppslutning fordi mange velgere frykter at et sterkere EU vil resultere i at nasjonalstatens autonomi svekkes. Også Frölich–Steffen og Rensmann (2007: 122), som jeg henviste til innledningsvis peker på at høyrepopulister har oppstått og utviklet seg på grunn av EUs integrasjonsprosess. Denne prosessen har ført til endringer i makt- og autoritetsforhold og dermed påvirket demokratisk kontroll. Det skjer sosioøkonomiske omveltninger av ressurser, som igjen fører til destabilisering av den kollektive identiteten, sosial frykt, og en følelse av maktesløshet. Disse faktorene gir grobunn for anti globalisering og anti euroisering hos en stor del av velgerne. Frölich–Steffen og Rensmann (2007) forklarer at det vokser fram en politisk skillelinje relatert til den politiske elite som er fornøyd med den raske forandringen som skjer på grunn av sosiokulturell globalisering og politisk euroisering, mot de som er misfornøyd med dette. Det er derfor grunn til å tro at EUs integrasjonsprosess, som et eksempel på euroisering, globalisering og frykt for eksterne andre, fører til økt oppslutning om høyrepopulistiske partier i Europa. Jeg formulerer derfor følgende hypotese:

Hypotese 1: Det er en sammenheng mellom misnøye med EUs integrasjonsprosess og oppslutning om høyrepopulistiske partier

Nasjonalstaten er under press nedenfra, nye grupper bosetter seg i landet og blir ”interne andre”. Et multikulturelt samfunn oppleves som en trussel mot nasjonalstatens gamle kultur, og det skapes en skillelinje mellom de som er positiv til denne kulturelle nyvinningen i samfunnet, og de som vil beskytte den gamle kulturen. Elisabeth Ivarsflaten finner at misnøye med økt innvandring er en sterk forklaringsvariabel på oppslutningen om høyrepopulistiske partier. Ut fra dette forventer jeg å finne følgende sammenheng mellom misnøye med økt innvandring og oppslutning om høyrepopulistiske partier:

Hypotese 2: Det er en sammenheng mellom misnøye med innvandring og oppslutning om høyrepopulistiske partier

Frölich–Steffen og Rensmann (2007) forklarer at de høyrepopulistiske partiene ser på seg selv som stemmen mellom folk flest, som det ultimale demokratiet, og den regjerende elite, de korruperte. Høyrepopulistiske partier mobiliserer på en generell misnøye med den regjerende eliten. Jeg vil derfor teste sammenhengen mellom oppslutningen om høyrepopulistiske partier og misnøye med eliten. Jeg formulerer en tredje hypotese:

Hypotese 3: Det er en sammenheng mellom misnøye med den styrende elite og oppslutning om høyrepopulistiske partier.

Det er ikke gitt hvilke variabler som må testes for å finne ut hvilken av disse skillelinjene som har den sterkeste forklaringskraften på framveksten av høyrepopulistiske partier i Europa. Før jeg går videre med å avdekke og analysere variabler, er det viktig å kartlegge hvilke institusjonelle variabler det er viktig å kontrollere for i analysen. Neste kapittel vil gi en oversikt over disse.

Kapittel 3 Velgere og valgadfærd

Jeg har i det foregående kapitlet redegjort for ulike teorier som forklarer hva et høyrepopulistisk parti er. I dette kapitlet vil jeg ha fokus på de omgivelsene som gjør at partier er relevante. Jeg vil deretter redegjøre for hvilken oppslutning de høyrepopulistiske partiene har fått i de utvalgte casene, Storbritannia, Frankrike, Danmark og Polen. De høyrepopulistiske partiene jeg har med, er partier som de enkelte lands innenriks-/kommunaldepartementer og Europaparlamentet har plassert til høyre for det regjerende konservative partiet i landet. Disse partiene er British National Party (BNP) i Storbritannia, Dansk Folkepart (DF) i Danmark, Front Nationale (FN) i Frankrike og Liga Polskich Rodzin (LPR) i Polen.

Dette kapitlet vil ta for seg teorier om velgere og valgdeltakelse, valgordninger, de valgte, samt hvordan de valgte agerer. For å underbygge teoriene empirisk vil jeg legge fram tall på oppslutningen partiene har fått ved nasjonale valg og ved Europaparlamentsvalg (EP valg) og se disse i sammenheng. En valgordning legger noen primisser for valgdeltakelse, blant annet ved å bestemme når, hvor ofte og fra hvilke områder det skal velges fra. Valgordningen bestemmer i tillegg hvor mange prosent oppslutning et parti må ha for å oppnå mandater i valgte arenaer, det er antallet mandater et parti klarer å oppnå i en valgt forsamling som avgjør dets relevans. Det er i dag flere variasjoner i valgordninger mellom land, og mellom land og EP. Europaparlamentsvalgets valgordning er lik for alle listene som stiller til valg, uavhengig av hvilken nasjonalstat de eksisterer i. Det har følgelig og utviklet seg et eget partisystem. Ulike valgordninger kan måles på deres grad av proporsjonalitet. I dette kapitlet vil de ulike valgordningenes proporsjonalitet bli vektlagt. Sartori (1970) har utarbeidet en typologi over ulike partisystemer, hans inndeling vil jeg redegjøre for å benytte i denne oppgaven. Han skiller mellom fire partisystemer. Disse er topartisystemet, moderat multipartisystem, det segmentert multipartisystem og det polariserte multipartisystemet. Valgdeltakelse varierer på bakgrunn av hvor viktig elektoratet finner valget å være. Som nevnt vil kapitlet empirisk legge til grunn valgdeltakelse ved nasjonale valg og ved EP valg. Det er derfor viktig å være bevisst på endringene i valgdeltakelse som skjer som et resultat av første- versus andreordensvalg.

Kapitlet vil avsluttes med en oppsummering av forklaringsvariabler for oppslutningen om høyrepopulistiske partier i casene.

3.1 Andreordensvalg og valgdeltakelse

I denne oppgaven skal jeg forsøke å komme med en tilføyelse til debatten om hvorfor høyrepopulistiske partier vinner oppslutning i Europa. Den reelle oppslutningen, presenter og mandater, partiene fikk ved nasjonale valg og ved EP valg blir lagt til grunn. Når jeg sammenligner oppslutningen mellom de to valgene er det viktig å være oppmerksom på at det generelt er en lavere valgdeltakelse til EP valg enn til nasjonale valg, som er førsteordensvalg. EP valg er andreordensvalg. Teorien om andreordensvalg forklarer forskjeller i valgdeltakelse. Mindre står på spill for velgerne ved andreordensvalg noe som gir en lavere valgdeltakelse. Det er bare valg som rokker ved den nasjonale maktstrukturen anses som førsteordensvalg, dette er valg til en nasjonalforsamling (Reif og Schmitt 1980) og disse kjennetegnes ved en høyere valgdeltakelse. Velgerne har en annen motivasjon for å avgi stemme ved førsteordensvalg enn ved andreordensvalg (March 2005).

Som resultat av proteststemmer kan partier med utøvende makt fra førsteordensvalget miste støtte ved andreordensvalg. Den ulike valgdeltakelsen mellom disse valgene gir seg eksempelvis utslag i form av at partier får ulik oppslutning ved lokale valg og nasjonale valg og mandatfordelingen mellom partiene blir annerledes ved første og andreordensvalg. Et parti som ikke er relevant på nasjonalt plan kan ha mulighet til å bli relevant ved et lokallag. På grunn av økt ekte stemmegivning vil andreordensvalg være karakterisert av en omfordeling av støtte, bort fra partier som mottok en stor andel støtte ved forrige førsteordensvalg, mot partier som mottok en liten del av denne støtten. Med ekte stemmegivning menes at velgerne i større grad stemmer på det partiet de er nærmest, og ikke stemmer strategisk, eller velger bort å stemme på partier som har liten mulighet for å oppnå innflytelse, de er ikke redd for å kaste bort stemmen. Regjeringsslitasje vil føre til at store regjeringspartier taper større oppslutning enn små regjeringspartier ved andreordensvalg. Som resultat av når andreordensvalget er i syklusen til førsteordensvalget vil regjeringspartier ha de største tapene midt i deres valgperiode, og regjeringspartier vil ha de største tapene på slutten av deres valgperiode. Store partier opplever størst nedgang ved starten av valgperioden (March 2005).

Vi tar i denne oppgaven for oss valg til EP som andreordensvalget, det er de som hevder at det eksisterer en Europaeffekt, denne går ut på at velgere stemmer til EP ut i fra saker som

omhandler Europa, og ikke som en reaksjon på sitt nasjonale valg, førsteordensvalget (March 2005). Det som er inntresant for denne oppgaven er å se på antallet mandater, samt den prosentmessige oppslutningen de høyrepopulistiske partiene får ved EP valg, og se det i sammenheng med deres oppslutning ved egne førsteordensvalg. Når jeg analyserer denne oppslutningen må jeg ta høyde for at en del av forklaringen kan tilskrives forskjellene i første og andreordensvalg.

Neste tabell viser en oversikt over hvor stor valgdeltakelsen var ved de to siste valgene til EP i caselandene og i et EU gjennomsnitt.

Tabell 1
valgdeltakelse ved EP valg

Valgdeltakelse ved EP valg	2004	2009
Gjennomsnitt i EU	45,47 %	43,0 %
Danmark	47,89 %	59,54 %
Frankriket	42,46 %	40,63 %
Storbritannia	38,52 %	34,7 %
Polen	20,87 %	24,53 %

Kilde: (Europaparlamentet, 2009)

Blant de politiske partiene fikk de høyrepopulistiske partiene i caselandene denne oppslutningen.

Tabell 2
EP valgresultater 2009, for høyrepopulistiske partier i caselandene

Parti	Oppslutning ved EP valg	Mandater partiet tildelt	Totalt antall mandater per land.
BNP, Storbritannia	8,38 %	2	72
Dansk Folkeparti, Danmark	14,8 %	2	13
Front Nationale, Frankrike	6,3 %	3	72
Polen Liga Polskich Rodzin LPR	-	-	-

Kilde: (Europaparlamentet 2009)

3.3 Samfunnsklasser og valgdeltakelse.

Valgdeltakelse påvirkes av flere faktorer enn forskjeller mellom første og andreordensvalg. Lijphart (1997) forklarer at ulike samfunnsklasser har ulik valgdeltakelse. De mest privilegerte avgir oftere stemme, herunder de med høyere utdanning og de økonomisk sterke.

Samfunnsklassetilhørighet forklarer forskjell på valgdeltakelsen mellom grupper innad land. I rike vestlige land er en stor andel av befolkningen høyt utdannet og har god inntekt, allikevel er det et stort antall av velgerne som ikke deltar. Det er mer sannsynlig at valgordningen påvirker et individs valgdeltakelse, enn hvilken samfunnsklasse individet tilhører. Lijphart (1997) finner at klassetilhørighet har en svekket, men ikke fraværende betydning for valgdeltakelse i dag enn tidligere. Det er større forskjeller mellom land enn mellom grupper hva gjelder valgdeltakelse. Om en valgdeltakelse øker, er det ikke sikkert dette forandrer valgfallet, fordi de som ikke benytter sin stemmerett ofte ikke har tenkt nøye igjennom de spørsmål som er oppe til debatt under valget. Noe som kan øke valgdeltakelsen er om det eksisterer flere partier og mange mandater i parti og valgsystemet. Det er lettere å mobilisere velgere i valgsystemer med mange partier og mange mandater.

Valgordninger, hindringer for å delta (som for eksempel registreringsplikt og valg lagt til helger) samt antallet valg landet gjennomfører, er andre faktorer som kan påvirke valgdeltakelse. Tvungen stemmegivning er det mest effektive redskapet for å øke valgdeltakelsen, ingen av casene i oppgaven har valgt å innføre denne praksisen.

3.4 Valgordning og valgdeltakelse.

I Europa eksisterer det to hovedtyper av valgordninger, flertallsvalg og forholdstallsvalg. Det er allikevel store forskjeller mellom valgsystemene mellom landene. Rokkan henviser til tre prinsipper som er felles for alle valgordninger. De er for det første – de valgte skal gi et parlament som gjenspeiler velgermassen, for det andre – valgordningen skal føre til stabile regjeringer, og for det tredje – det må velges egnede representanter. Mellom valgordningene vektlegges de ulike prinsippene ulikt (Mair 1990).

Valgordninger utgjør en viktig rammebetingelse for velgeradferden og for konkurransen mellom partier (Aardal 2010). Duverger (1990) forklarer at valgordningen påvirker hvor mange partier som kan etablere seg innenfor et partisystem, det er i følge han, mest en lovmessighet at en valgordning med simpelt flertall i en valgomgang vil føre til et topartisystem. I et to og 1/2 partisystem, som det vi ser i Storbritannia er det flertallsvalg i enmannskretser og det er vanskelig for et nytt parti å etablere seg. Derimot er det i Danmark

et flerpartisystem og nye partier har lavere reell sperregrense for å oppnå representasjon og slik bli relevante ved førsteordensvalg.

Valgordninger er et resultat av politiske kompromisser, og er ofte under revidering. De partier som utgjør det regjerende flertallet er de som har anledning til å bestemme valgordningen (Aardal 2010). Man kan da forvente at politiske forsamlinger sammensatt av skiftende koalisjoner og mindre partier i sterk konkurranse vil foretrekke mest mulig proporsjonale valg, hvor det er enklere for nye partier og vokse fram. En motsetning kan man finne i politiske forsamlinger hvor konkurransen står mellom to partier og man kan forvente at partiene synes det er oversiktlig å ha én motstander å forholde seg til, og derfor skaper en valgordning som gjør det vanskelig for nye partier å etablere seg.

3.5 Proporsjonalitet ved valg.

Valgdeltakelse, sperregrenser, valgdistrikter og styringstillegg påvirker valgets proporsjonalitet. De fleste flerpartisystemer har større valgdeltakelse i forhold til topartisystemer, ved førsteordensvalg. Et flerpartisystem har derfor større forutsetning for å oppnå en mer proporsjonal valgordning mellom velgere og representanter. Et lite parti vil foretrekke en ordning som er mest mulig proporsjonal, mens et stort parti kan forventes å foretrekke en ordning med høyere sperregrenser og styringstillegg.

En valgordning i et demokrati har som mål å være demokratisk. Proporsjonalitet kan sies å være et mål på hvor demokratisk et valgsystem er. Jo mer proporsjonalt et partisystem er jo mer blir hver stemme hørt. Proporsjonaliteten kan justeres ved størrelse på valgdistrikter og antall distrikts- og utjevningsmandater, hvor mange mandater som skal velges fra hvert valgdistrikt og hvor mange partier som konkurrerer om disse mandatene. Prinsippet om én velger, én stemme forstås i de fleste demokratier ikke helt bokstavelig og det er internasjonal aksept for demokratiske avvik på 10 – 15 %. (Aardal 2010).

Gallaghers minste kvadrater metode (LSq) er faglitteraturens standardmål for grad av proporsjonalitet. Frankrike har en LSq på 21,9 (2002), Storbritannia 16,8(2005), Danmark 1,8(2005). 0 LSq gir full proporsjonalitet, og vi ser at Danmark har det mest proporsjonale valgsystemet, dette passer og sammen med teoriene om at flere partier i en valgordning, og

lavere sperregrense øker proporsjonaliteten, jeg kommer tilbake med utfyllende informasjon om forskjellene mellom casene. Den beregningsmetoden som i litteraturen regnes som mest proporsjonal er Den største brøks metode, dernest Sainte Laguë, til siste d'Hondt. De store partiene har i d'Hondt metoden større mulighet til å styrke sin posisjon, enn ved bruk av Sainte Laguë hvor de store partienes overrepresentasjon blir redusert. (Aardal 2010). Sainte Laguë er en oddetallmetode der man suksessivt dividerer et partis stemmetall på 1, 3, 5, 7, 9 osv, etter hvert som partiet vinner mandater. I Norge er Sainte Laguë modifiser med første delingstall på 1,4. (Aardal 2010). 1,4 som første delingstall og ikke 1,0 brukes som en regel for å forhindre en oppsplitting av partisystemet, samt å sikre de større partiene en bedre mulighet til å danne styringsdyktige regjeringsalternativer (Aardal 2010 s.20). Valg av beregningsmetode og første delingstall er avgjørende for om et parti klarer å oppnå representasjon eller ikke. Det er essensielt for små, nye og uetablerte partier.

En av de viktigste faktorene for valgordningens grad av proporsjonalitet er størrelsen på valgkretsene. Det er nødvendigvis ikke slik at én stemme er én stemme, hvor denne stemmen blir avgitt har også betydning. Stemmer må omgjøres til mandater innenfor ett hvert valgdistrikt, derfor er valgdistriktsinndelingen betydningsfull. Noe av skjevheten som kan oppstå ved inndeling i valgdistrikter kan bøtes på ved utjevningsmandater. Kretser med få mandater har gjennomgående lavere proporsjonalitet enn kretser med mange mandater. (Aardal 2010 s. 25). Inndelingen av valgdistrikter vedtas av de regjerende partiene, denne inndelingen kan påvirke vektingen av en stemme.

Små forandringer i valgordningen kan gi utfall på mandatfordelinger og også påvirke hvem som utgjør et flertall. Det er to faktorer som er viktig for å analysere valgordninger, den første er grad av proporsjonalitet som vi har vært inne på, og dernest er sammenhengen mellom valgordning og partisystem. Antallet partier og graden av proporsjonalitet kan variere innenfor en valgordning og kan være en forklaring på hvorfor høyrepopulistiske partier vinner oppslutning og står sterkere i enkelte land enn i andre. Som vi skal se videre i oppgaven vinner de høyrepopulistiske partiene i Frankrike og i Storbritannia større oppslutning ved EP valg enn ved nasjonale valg. Forskjeller i valgordning mellom det nasjonale valget og EP valget er en av forklaringsfaktorene.

3.6 Partisystemer og partienes makt.

Som nevnt er partisystemet en viktig faktor for å analysere en valgordnings proporsjonalitet, la oss nå derfor se nærmere på hvordan man definerer et partisystem. En metode å definere partisystemer er å telle de relevante partier i det nasjonale parlamentet (Laakso og Taagepera 1979, Sartori 1970). For å finne de relevante partiene, gjerne omtalt som de effektive partiene, kan man analysere partisystemet for å avdekke hvordan partiene posisjonerer seg i forhold til hverandre samt hvilken makt og innflytelse denne posisjonen gir dem. Et effektivt antall partier kan enten beregnes med utgangspunkt i partienes andel av stemmene eller deres andel av mandatene ved valg (Gallagher og Mitchell 2008:598-602, sitert i Aardal 2010). Et partisystem defineres altså ikke alene av antallet partier som eksisterer, men også hvor sterke partiene er vis à vis hverandre. Derfor må man telle med like telleregler samt måle styrken på partiene (Sartori 1990). Styrken til et parti måles etter antall seter de innehar i nasjonale parlamenter. Et parti på fløyene av partifloraens høyre-venstreakse kan overses selv om det er sterkt representert i nasjonale parlamenter mens et parti i sentrum lettere er en del av skiftende regjeringalternativer. Relevante partier er partier som søker regjeringsmakt, og har mulighet for å inneha det. Unntak eksisterer der partier på fløyene blir så sterke i antall seter at de ikke kan overses, selv om de ikke er en del av en regjering, eller er støtteparti. Disse partiene mener Sartori (1970) skal regnes som relevante i det at de har et "blackmail" potensial. Det vil si at de utgjør en trussel for det eller de regjerende partier. Kort oppsummert har de relevante partiene enten regjeringsrelevans eller de har sterk konkurransekraft i opposisjon.

Sartori (1970) definerer partisystemer etter hvor stor spredning av ideologi, og hvor sterkt sentrumspolitikk som der eksisterer. Om det er en *sentrifugal* (stor spredning) eller en *sentripetal* (samles i sentrum) konkurranse mellom partiene. Han legger på bakgrunn av sine variabler fram en typologi av partisystemer, hvor han definerer og problematiserer fire typer partisystemer. Det er topartisystemet, et moderat multipartisystem, et segmentert multipartisystem og et polarisert multipartisystem.

I topartisystemet er begge partiene kandidater til regjeringsmakt, og har mulighet til å regjere alene, noe som fører til et sterkt innslag av ansvarlighet fra partiene. Systemet skaper, på grunn av sentripetal konkurranse, konsens. Moderate multipartisystem har 5 til 6 relevante partier, en liten ideologisk avstand og flere regjeringalternativer enn i et topartisystem, samt en sentripetal konkurranse mellom de relevante partiene. Segmentert multipartisystem har et

høyt antall relevante partier i sitt system, men en lav ideologisk avstand mellom partiene. Polarisert multipartisystem består også av et høyt antall relevante partier men her er det i tillegg store ideologiske forskjeller og en sentrifugal konkurranse. For å forklare framveksten av høyrepopulistiske partier i Europa er det nødvendig å forstå om de høyrepopulistiske partiene i caselandene er relevante partier innenfor sine partisystemer. Høyrepopulistiske partier, er partier langt ute på høyre fløy i partifloraen, noen ganger slått av fascister, ny nazister og hypernasjonalister. Hvilken makt de får på ytterste høyre fløy påvirkes av om de har mulighet til å danne regjering, alene eller i en koalisjon, eller om de kan ha et "blackmail" potensial på regjeringspartiene. Det er ikke klart hva den ulike konkurransen innenfor et partisystem betyr for høyrepopulistiske partier. Partier kan for eksempel med bakgrunn i hvilke saker de velger å fokusere på blokkere for andre partiers etablering. Etablerte partier har ofte mer regjeringsrelevans og regjeringserfaring enn de fleste nye partier, dette kan virke både positivt og negativt for det etablerte partiet. Det kan virke positivt med tanke på at det etablerte partiet har tillitt i velgermassen til at de kan gjennomføre sin politikk, det kan på den andre siden oppfattes negativt da det samme partiet har hatt mange muligheter for gjennomføre forandringer, men ikke levert i henholdt til forventningene.

Del II

Jeg vil i del to av empirikapittelet gi en gjennomgang av de utvalgte casene. Jeg vil se på deres valgordninger, og spesielt på hvor proporsjonale de er, jeg ser på valgdeltakelse og forskjellene mellom første og andreordensvalg, og på partisystemet med et spesielt fokus på statusen for det høyrepopulistiske partiet i landet.

3.7 Framveksten av høyrepopulistiske partier i Europa.

Allmenn stemmerett bredte seg i Europa på 20 tallet (Lijphardt 97) Med allmenn stemmerett og likere vektlegging av den enkeltes stemme økte deltakelsen i politikkutforming. Liberale og konservative partier utgjorde hovedvekten av stemmene fram til andre verdenskrig. Etter andre verdenskrig etablerte arbeiderpartiene seg samtidig som sosialistene fikk rotfeste i flere land. Etter 1970 tallet har partifloraen i Europa vært nokså stabil. To partigrupper kan sies å ha kommet til etter dette - de Grønne, samt de høyrepopulistiske. I Frankrike, Storbritannia og Danmark har de høyrepopulistiske partiene etablert seg innenfor allerede etablerte partisystemer, og under valgordninger de ikke har kunnet påvirke. Polen blir her unntaket hvor vi ser et nytt

partisystem vokse fram etter kommunismens fall. Avhandlingen vil nå benytte fire caser for å gi en bakgrunn for å analysere oppslutningen om høyrepopulistiske partier i Europa.

3.7.1 Undersøkelsesland.

Danmark, Polen, Storbritannia og Frankrike er valgt ut på bakgrunn av flere faktorer. Disse er landgruppe, størrelse (etter innbyggertall), statsform, valgordning, partisystem og hvorvidt det finnes et relevant høyrepopulistisk parti eller ikke.

Tabell 3
Oversikt over analysens land.

Landgruppe	Land	Medlemskap i EU	Populasjon, i mill innb	Partisystem	Relevant høyrepopulistisk parti ved valg til nasjonalforsamlingen
Nordisk	Danmark	1972	5.547.1	Moderat/Polarisert pluralisme	Ja
Westminster	Storbritannia	1973	62.041.7	2 ½ partisystem	Nei
Kontinental	Frankrike	1957	64.709.5	Moderat pluralisme	Nei
ECEC	Polen	2000	38.163.9	Multiparti system	Nei

Kilder: (Lanzani 2009)

I Danmark, Polen, Storbritannia og Frankrike har avhandlingen plassert følgende partier under kategorien høyrepopulister. Dansk Folkeparti DF, Liga Polskich Rodzin LPR, Front Nationale FN, British National Party BNP.

Disse partiene er plassert i gruppen av høyrepopulister etter følgende kriterier: de er definert som høyrepopulistiske partier av innenriksministeriene i deres respektive land, og av Europaparlamentet. (Lanzani 2009). Avhandlingen har valgt ut partier som ligger til høyre for liberal konservative / nasjonal konservative partier, i oversikten fra Europaparlamentet i 2009.

3.7.2 Danmark, fra nordisk fempartimodell til polarisert pluralisme.

Den Skandinaviske fempartimodellen innehar et sosialistisk, et liberalt, et sosialdemokratisk, et konservativt og et bondeparti. Fram til 1970 hadde Danmark en slik modell. I 1973 skjedde det et "jordskjelvvalg" hvor 40 % av velgerne stemte annerledes enn de tidligere hadde gjort i følge (Heidar og Berntzen 1998) og det oppstod flere nye partier i Danmark, deriblant Fremskrittspartiet (FP). FP var nesten uten partiorganisasjon, de var et "medieparti" som benyttet en karismatisk leder som kunne håndtere den nye mediehverdagen. Den tradisjonelle skillelinjen i dansk politikk, høyre–venstre aksens, ble erstattet av en ny skillelinje, system–mot antisystempartier. (Heidar og Berntzen 1998) I følge Sartoris (1970)

klassifikasjonsskjema gikk Danmark fra en ”moderat pluralisme”, til ”polarisert pluralisme”. Noe av grunnen til veksten i antall partier var en utjevning av klasse motsetninger og at dansk samfunnsliv endret seg fra et samfunn av i hovedsak arbeidere, til i dag å ha en mangedobling av antallet funksjonærer. Danmark har i etterkrigstiden hatt atskillig flere folkeavstemminger enn andre nordiske land noe som har medvirket til konflikter på tvers av partigrænser og ført til at nyere partier lettere lar seg etablere. Den økende andelen kvinner som er politisk aktive har og vært medvirkende til at nyere partier har kunnet etablere seg, spesielt sentrum – venstre partier (Heidar og Berntzen 1998).

Dansk Folkeparti (DF) ført i hand av Pia Kjærsgård, brøt med FP og dannet et eget parti i 1995, de representerer en radikaliserings av FP, og kan i større grad sammenlignes med de kontinentale høyrepopulistiske partiene (Simonsen, 2007). FP fortsetter å eksistere som et eget parti i den danske partifloraen, i min oppgave velger jeg å ha med DF da det er de som er mest sammenlignbar med de kontinentale høyrepopulistiske partiene, samt oppnår en sterkere oppslutning ved danske valg. Av tabell 1.4 under leser vi at DF er en stabil maktfaktor i dansk politikk. Tabellen viser danske partier og deres oppslutning ved de to siste valgene.

Ved Europaparlamentsvalget i juni 2004 deltok 4 012 663 dansker i valget. Av disse stemmene fikk DF en oppslutning på 128 789 (Sundhedsministeriet 2007). Ved Folketingsvalget i 2005 deltok 4 003 616 personer. Av disse fikk Dansk Folkeparti 444 947 stemmer (Sundhedsministeriet 2007). DF hadde en høyere oppslutning om EP valget i 2004 enn det var ved Folketingsvalget i 2005. Vi ser at DF har oppnådd en større oppslutning ved valget til Folketinget, enn ved EP valget. DF er i dag et etablert parti i Danmark, og ved andreordensvalg er det de uetablerte partiene som oppnår størst vekst. (Koepke, Jason R 2006).

Tabell 4
Danske partier oppslutning til nasjonalforsamlingen i 2005 og 2007

Partier	Ideologi	Etablert	2007	Seter	2005	seter
Venstre	Konservativ liberalisme	1020	26,2%	46	29,0%	52
Socialdemokratiet	Sosial demokrater	1871	25,5%	45	25,8%	47
Dansk Folkeparti	Høyre populisme	1995	13,9%	25	13,3%	24
Socialistisk Folkeparti	Øko –sosialister	1959	13,0%	23	6,0%	11
Det Konservative Folkeparti	Liberal konservative	1915	10,4%	18	10,3 %	18
Det radikale Venstre	Sosial liberalisme	1905	5,1 %	9	9,2 %	17
Liberal Alliance	Liberalisme	2007	2,8 %	5	-	-
Enhedslisten	Sosialisme	1989	2,2 %	4	3,4 %	6
Repr. Grønland, Færøyene				4		4
Andre			0,9 %		3,0 %	
Totalt				179		179
Oppslutning				86,5 %		

Kilde (Nordsieck 2007), (sundhedsministeriet 2007), (Sundhedsministeriet 2007)

3.7.3 Frankrike, stabilt bipolarart til moderat pluralisme.

Høyre, venstre og sentrum er navnelapper på politiske partier som stammer fra partidannelsene i Frankrike i kjølvannet av den franske revolusjonen. Det franske partisystemet består av seks hovedpartier, sosialistiske og kommunistiske partier har stått spesielt sterkt i Frankrike. Det franske partisystemet blir kalt ”det bipolare firepartisystemet” og det består av to blokker, sentrum/høyre og venstre (Heidar and Berntzen 1998).

I 1972 ble Front National (FN), et høyrepopulistisk politisk parti, dannet. I Frankrike er det en lengre tradisjon for protestpartier, Poujadistpartiet fra 1950 tallet var et protestparti, og FN er også et protestparti. I dag er ikke FN et relevant politisk parti i Frankrike fordi de ikke har representanter i nasjonalforsamlingen. Dette var og status ved FN's begynnelse, da de kun fikk 0,7 % av stemmene ved presidentvalget i 1974. I 1981 kunne ikke FN's leder Jean Marie Le Pen stille til presidentvalg da han manglet obligatoriske 500 underskrifter som behøves for å kunne stille til valg. Det var ved andreordensvalg til EF (nå EU) parlamentet i 1984 at Le Pen fikk sitt gjennombrudd, FN oppnådde 11 % av de franske stemmene. Ved det påfølgende valget til nasjonalforsamlingen oppnådde FN nesten 10 %. Dette var et forholdstallsvalg som ga FN 35 av 577 representanter. I 1988 ble det gjennomført flertallsvalg i Frankrike, noe som reduserte FN's mandater ned til én eneste. I dag er sperregrensen høy for et parti å komme inn

i den franske nasjonalforsamlingen, dette rammer FN som selv med høy oppslutning i enkelte distrikter ikke når opp mot de etablerte partiene (Heidar og Berntzen 1998).

Om vi sammenligner tabell 2 og tabell 5 ser vi at den franske valgdeltakelsen er omtrentlig 12 % lavere ved EP valg enn den er ved valg til nasjonalforsamlingen. Front National får en oppslutning på 4,3 % ved valget til nasjonalforsamlingen i 2007. Ved valget til EP i 2009 får partiet en oppslutning på 6,3 % og 3 mandater. FN er ikke et relevant parti i Frankrike fordi de ikke har mandater i nasjonalforsamlingen. Å stemme på FN kan oppleves som å kaste bort en stemme ved nasjonalvalg i Frankrike, da partiet er så lite at de med dagens valgordning har store utfordringer ved å oppnå mandater.

Tabell 5
Franske partiers oppslutning til nasjonalforsamlingen i 2002 og i 2007

Parti	Ideologi	Etablert	2007	seter	2002	seter
Union pour un mouvement Populaire	Liberal konservativisme	2002	39,5 %	313	33,3 %	357
Parti Socialiste	Sosialdemokrater	1069	24,7 %	186	24,1 %	141
Mouvement Demokrate	Sentrum	2007	7,6%	3	4,9 %	29
Parti Communiste Francais	Kommunister	1921	4,3 %	15	4,8 %	21
Front Nationale	Nasjonalisme, Høyrepopulime	1972	4,3 %	-	11,3 %	-
Les Verts	Grønn	1984	3,3 %	4	4,5 %	3
Nouveau Centre	Sentrum	2007	2,4 %	22	-	-
Parti Radical de gauche	Sosial liberale	1972	1,3 %	7	1,5 %	7
Mouvement pour la France	Nasjonal Konservative	1994	1,2 %	1	0,8 %	1
Andre			11,4 %	26	14,8 %	18
Total				577		577
Oppslutning				60,2 %		62,4 %

Kilde: (Nordsieck 2007)

3.7.4 Storbritannia, regjeringsmakt fra ett parti.

Toparti systemer er i følge Duverger (1990) det naturlige systemet, da politikk alltid handler om valg mellom to motsetninger. Den tradisjonelle motsetning har vært mellom de liberale og de konservative partiene. Selv om de fleste partisystemer i dag ikke er topartisystemer så ser

Duverger at tendensene i velgermassen nesten alltid er et valg mellom to alternativer. Sentrumpartier er et resultat av skiller innad i partier mellom moderate og mer ekstreme krefter og når disse bryter ut vil de allikevel ligge enten til høyre eller venstre av sentrum. Det første skillet man så i Europa, som førte til en overgang til flerpartisystemer, var splittelsen av de liberale inn i liberale og radikale politiske partier. De radikale partiene delte deretter inn i sosialistiske og sosialdemokratiske partier. I Storbritannia førte dette til at Labour overtok plassen til det liberale partiet som den nye sterkeste opposisjonen til det konservative partiet, dette også fordi en del liberale gikk over til de konservative i frykt for de radikale. De liberale ble derav et sentrumparti (Duverger 1990). Derfor kalles det britiske partisystemet for ett og ½ partisystem.

Effektiv styring sammen med demokrati er hovedtanken bak den britiske Westminster modellen. Arend Lijphart (1997) utviklet teorien om majoritetsdemokrati versus konsensusdemokrati. Hans modell av majoritetsdemokratiet er inspirert av den britiske modellen hvor han hevder det er en rendyrket form for maktkonsentrasjon og ansvarlighet overfor velgerne. I et topartisystem utgår regjeringsmakten fra det partiet som har oppnådd flertall. Britisk politikk er dominert av to hovedpartier, de konservative, og Labour. Det er i hovedsak to konfliktlinjer som kommer til syne i Storbritannia, det er klasseskillet og regionskillet (Heidar og Berntzen 1998). Det britiske partisystemet kalles for Westminster og kjennetegnes av at utøvende makt i en regjering utgår fra ett parti, regjeringen utgår på parlamentarisk grunnlag, det er et asymmetrisk tokammersystem og det gjennomføres flertallsvalg i enmannskretser, det er en enhetlig og sentralisert statsmakt i tillegg til ingen formelle konstitusjonelle begrensninger på regjeringens makt. I følge Sartoris (1970) typologi av topartisystemet, har topartisystemet få partier og små ideologiske avstander, samt en sterk sentripetal konkurranse. I topartisystemet er begge partiene kandidater til regjeringsmakt, og har mulighet til å regjere alene. Dette fører til sterkt innslag av ansvarlighet og konsens. (Sartori 1970). Westminster er ikke et rent topartisystem, også de liberale oppnår en ganske sterk opplutning og partisystemet omtales derfor som et to og et halvt partisystem.

British National Party (BNP) er ledet av Nick Griffin og er det største høyrepopulistiske partiet i Storbritannia. For BNP er valgordningen med simpelt flertall fatal, det er ikke mulig for ett mindre parti som de er å oppnå innflytelse i underhuset, uten at valgordningen forandres.

Vi ser av tabell 6 at den totale oppslutningen ved valget i 2005 på 61,3 %. BNP oppnådde ikke noe oppslutning ved dette valget. Ved EP valget i 2004 deltok 38,52 % av britene og i 2009 deltok 34,7 % (se tabell 1). Det er færre briter som deltar ved valg til EP enn det er ved valg til underhuset. Ved EP valget i 2009 (se tabell 2) oppnådde BNP 8,38 % av stemmene. Vi ser altså en sterk framgang for det høyrepopulistiske partiet ved EP valg, kontra valg til underhuset. BNP nådde en oppslutning på 1,9 % ved valget til underhuset i 2010, dette er en framgang på 1,2 i følge BBC News, dette er en oppslutning som er så lav at EPs hjemmesider (Nordsieck 2007) ikke spesifiserer det, men plasserer de i gruppen av andre partier, selv om mindre partier er tatt med, det er da ofte partier som står sterkt i enkelte av regionene, som Plaid Cymru, Party of Wales med 0,6 % oppslutningen og 5 mandater.

Tabell 6
Tabell 1.6: Britiske partiers oppslutning til nasjonalforsamlingen i 2005.

Partier	Ideologi	Etablert	2005	Seter	2010	Seter
Labour	Sosialdemokrater	1906	35,2 %	356	29	258
Conservative	Konservativ	1832	32,3 %	197	36,1	306
Liberal Democrats	Liberal	1988	22,0 %	62	23	57
Scottish National Party	Seperatister	1988	1,5 %	6	1,7	8
Democratic Unionist Party	Unionister	1971	0,9 %	9	0,6	13
Playd Cymnu, Party of Wales	Seperatister	1936	0,6 %	3	0,6	5
Social democrat and labour party.	Seperatister	1970	0,5 %	3	0,4	3
Ulster Unionis Party	Unionister	1905	0,5 %	1	0,3	0
Respect the unity coalition	sosialister	2004	0,3 %	1		0,1
British National Party*	Høyrepopulister	1980			1,9	0
Uavhengige			4,5	2	6,5	1
Andre				-		
Totalt			645		650	
Valgdeltakelse			61,3 %		65,1 %	

Kilde: (Nordsieck 2007), (*BBC NEWS).

3.7.5 Polen, nytt partisystem, multipartisystemet.

Postkommunistiske regimer kjennetegnes ved et svakt organisert sivil samfunn hvor det er mangler på trossamfunn, fagbevegelser og politiske partier (Wightman 1995). Det sivile samfunnet har ofte en mistillit til de styrende organene - Staten. Friheten som kom etter

kommunismens fall i Polen fikk derfor mange utfordringer. Polen var et kommunistisk regime fram til 1989. I motsetning til de fleste andre ECEC (East-Central European Countries) land, hadde Polen i lang tid hatt en undergrunnsopposisjon i "Solidaritet" (Wightman 1995). Da kommunistregimet falt var det i hovedsak de tidligere regjerende kommunistene, samt gruppen Solidaritet som posisjonerte seg for makt i Sejm Polens lovgivende forsamling. Mange partiorganisasjoner etablerte seg på begynnelsen av 1990 tallet, landbrukspartier var de som først dukket opp som bindeledd mellom kommunistene og Solidaritet. Kommunistene delte seg inn i flere partier, referert til som postkommunistiske partier. Også Solidaritet opphevet etter kort tid sin status som masseparti og ble til flere partier referert til som postsolidaritet. Kirken fikk også en sentral plass i oppbygningen av det polske partisystemet. De fleste partiene i dagens Polen er etterkommere etter Solidaritet (Enstad 2000). Polen har utviklet et flerpartisystem.

Polen framstår i dag som et meget homogent land i den forstand at de fleste er etnisk polske, polsk talende og tilhørende den katolske kirke. (Enstad 2000) Dette er et resultat av de mange maktkamper Polen har vært gjenstand for. Polen har gått fra å være et stort rike, til å fjernes fra kartet, til å gjenoppstå, okkuperes og i dag være en suveren nasjonalstat. I denne prosessen har landet gått fra å ha grenser til Tyskland og Sovjet, til i dag å grense til en rekke nye land. Grenser har blitt flyttet på, og minoriteter i Polen har i stor grad blitt medlemmer av respektive nasjonalstater. Den største minoriteten i Polen i dag er tyskere. Polen var raskt på banen med medlemskap i internasjonale organisasjoner som NATO og EU. Dette har ført til at etnisitet ikke har vært et sentralt tema. De tyske minoritetene må ikke ta hensyn til sperregrenser for å vinne seter i Sejm.

Polen har et tokammersystem med Sejm og Senatet. Sejm har 460 seter og senatet 100 senatorer, de blir valgt til fire år av gangen. Sejm har gjennomført proporsjonale valg siden 1991, tidligere var det et majoritetsvalgssystem. Som et av resultatene av denne overgangen økte antallet partier i Sejm betraktelig. For å imøtekomme den utfordringen det var å finne styringsdyktige alternativer med så mange partier ble det innført sperregrense før valget i 1993. Sperregrensen var på 5 % for enkeltpartier og 8 % for en partikoalisjon, det ble i tillegg redusert i antallet valgdistrikter. Som vi leser av tabell 7 eksisterer det i det polske partisystemet et høyrepopulistisk parti i Liga Polskich Rodzin (Ligaen av polske familier). Men partiet nådde ikke over sperregrensen verken i 2005 eller i 2007. Hele 29 partier var representert i Sejm i 1991, mens bare 6 partier ble representert etter endringene i 1993 (Enstad 2000).

Utviklingen av partier i Polen har skjedd etter flere og andre skillelinjer enn i Vest-Europa (Knutsen og Aarebrot 2000). I Vest-Europa har mange partier kommet til som resultat av den sosio-økonomiske dimensjonen. I Polen kommer denne dimensjonen til uttrykk i debatten rundt hastighet på reformer for å fornye polsk politikk etter kommunisttiden. Den kommunistiske historien og forholdet partier har til historien, er svært relevant i polsk partiutvikling og har ført til at mange partier definerer seg som sentrumpartier eller høyrepartier uten at dette nødvendigvis innebærer det samme som i Vest-Europa. Eksempelvis er det flere høyrepartier som er skeptiske til markedsøkonomi og fri handel, mens flere sosialdemokratiske partier ønsker en liberal økonomisk politikk slik at Polen skal nærme seg EU integrasjon.

Det er en sterk religiøs dimensjon i polske partier. Dette har sammenheng med kirken sin rolle under okkupasjonen i andre verdenskrig og under kommunisttiden. Kirken var i denne tiden en polsk kulturbærer som tillot politisk opposisjon. Flere partier er etablert for å beskytte de kristne verdiene mot det sekulære samfunnet. Sentrum periferi aksene er også sterkt representert, da en stor del av de polske arbeiderne arbeider i landbruket. Velgerne i distriktet har tradisjonelt vært mer kritisk til kirken, enn velgerne i sentrum. Enstad (2000) forklarer et skille mellom elite og folket i Polen som kommer til syne i debatten rundt innflytelsen til kirken, der det har vært eliten i kirken mot folket på landsbygden. Den polske utenrikspolitikken har i stor grad omhandlet medlemskap i internasjonale organisasjoner som NATO og EU (Enstad 2000).

Oppsummert er det polske valgsystemet og partisystemet nytt. Valgsystemet har gått fra to store partier, til proporsjonalt med mange partier, til i dag å være et stabilt multipartisystem. Høyrepopulistiske partier har her ikke måttet kjempe seg inn i et allerede etablert valgsystem, men har allikevel ikke klart å etablere seg innenfor partisystemer. En variabel som kan forklare at LPR ikke har klart å etablere seg i det polske valgsystemet kan være konkurransen fra partiet PIS. PIS er et nasjonalkonservativt parti som kan omfavne de velgerne som sympatiserer med høyrepopulistene (Sitter 2002). Valgoppslutningen i Polen er lav, bare rundt halvparten av de stemmeberettigede stemte ved de to siste valgene til Sejm. Ved de to siste SOE valgene til EP var valgdeltakelsen bare 20 % til 24 %. LPR har ikke representasjon verken i Sejm eller i EP.

Tabell 7**Polske partiers oppslutning til nasjonalforsamlingen i 2005 og 2007**

Partier	Ideologi	Etablert	2007	Sete	2005	sete
Platforma Obywatelika PO	Kristelig konservativ	EPP.2001	41,5 %	209	24,1 %	133
Prawo i Sprawiosc PIS	Nasjonal konservativ	AECR 2001	32,1 %	166	27,0 %	155
Lewica i Democraci LID	Sosial demokratisk	2007	13,2 %	53	-	-
Sojuz Lewicy Demokratycznej SLD	Sosial demokratisk	1998	-	40	11,3 %	55
Socjaldemocracna PD	Sosial demokratisk	2004	-	10	3,9 %	-
Unia Pacy UP	Sosial demokratisk	1992	-	-	-	-
Partija Democracna PD	Sosial liberal	2005	-	3	2,5 %	-
Polskie Stronnictwo Ludowe PSL	Agrial, kristen demokratisk		8,9 %	31	7,0 %	25
Sambroona Rzeczpospolitej Polskiej SRP	Agrial, venstre	1992	1,5 %	-	11,4 %	56
Liga Polskich Rodzin LPR	Nasjonalister, langt til høyre.	2001	1,3 %	-	4,5 %	-
Tysk minoritet			0,2 %	1		2
Andre			1,3 %	-	4,5 %	-
Total				460		460
Deltakelse				53,8 %		40,6 %

Kilde: (Nordsieck 2000)

3.8 Oppsummering.

I dette kapittelet har jeg hatt fokus på de omgivelsene som gjør at partier blir relevante. Jeg har deretter redegjort for hvilken oppslutning de høyrepopulistiske partiene har fått ved nasjonale valg og Europaparlamentsvalg i de utvalgte casene: Storbritannia, Frankrike, Danmark og Polen.

De høyrepopulistiske partiene har bare i Danmark klart å etablere seg som et relevant parti. I Frankrike og i Storbritannia gir partienes oppslutning ved Europaparlamentsvalgene dem uttelling i form av mandater. I Polen har ikke LPR klart å etablere seg, til tross for partiet her ikke behøvde etablere seg i et allerede satt partisystem.

En påstand jeg kan trekke fra dette kapittelet er at for et parti skal kunne etablere seg, er det tjenelig med et flerpartisystem, en valgordning med lav sperregrense, hvor det eksisterer mest mulig proporsjonale valg med høy deltakelse. Det er klart at faktorene valgdeltakelse og partisystem er viktige forklaringsfaktorer for oppslutning om høyrepopulistiske partier i Europa.

Kapittel 4 Data og Metode

Denne studien er en komparativ to-nivå analyse. Den bygger på intervjuundersøkelser fra fire land hvor landene blir makroenheter i analysen mens respondentene utgjør mikroenhetene. Kjernen i en hver komparativ design er å finne teoretisk interessante egenskaper ved analyseenhetene som kan brukes til å forklare det fenomen, eller det utfall som studeres (Ringdal 2001). For empirisk å kunne undersøke oppslutningen om høyrepopulistiske partier i Europa, har jeg valgt European Social Survey (ESS) som datagrunnlag. Først i kapittelet vil jeg gi en presentasjon og redegjørelse for valg av dette datamaterialet. Hvordan de enkelte variablene i denne oppgaven er operasjonalisert, vil deretter bli gjort rede for.

4.1 Valg av datamateriale

Datamaterialet i denne oppgaven er hentet fra European Social Survey (ESS) hvor datasett Storbritannia, Danmark, Frankrike og Polen er alle representert. Fordelen med å bruke denne undersøkelsen er at spørsmålene som er stilt er like i flere deltakerland. Dette gjør det lettere å sammenligne land, og analysere endring over tid. I denne oppgaven vil ESS fra 2004 bli sammenlignet med ESS fra 2008 for Danmark, Frankrike og Polen. Begge datasettene inneholder spørsmål om høyrepopulistiske partier og tillit til den Europeiske Union. Det er allikevel ikke mulig å gi en helhetlig kvantitativ analyse av Storbritannia. Dette skyldes i hovedsak at det høyrepopulistiske partiet BNP er plassert i kategorien andre partier, sammen med UK Independence party, samt at en av kontrollvariablene, høyere utdanning, ikke lar seg måle for datasettet i 2004. Derfor har jeg valgt å benytte meg av ESS3 fra 2006, hvor jeg finner sammenlignbare variabler med de øvrige datasettene fra de andre casene.

ESS er datasett samlet inn av European Science Foundation, den Europeiske Kommisjonen og medlemslandene i EU. Dataene er samlet slik at vi kan vite mer om Europas innbyggere, og deres holdninger og deres atferd, i et samspill med de institusjonelle forandringene kontinentet er inne i. Spesielt er ESS opptatt av holdningene innbyggerne har overfor EU og dets institusjoner. Det er gjennomført fire ESS runder, og akkurat nå er det i gang et arbeid med en femte runde. Studiene bygger på datamateriale fra over 30 land (Survey, 2010)

4.2 Metodiske utfordringer.

I de påfølgende avsnittene vil det bli redegjort for operasjonaliseringen av variablene som benyttes i denne analysen. Ved utformingen av en operasjonell definisjon må man ta hensyn til både reliabilitet og validitet. En operasjonalisering som angir klart og presist hvordan målingene skal utføres, er en forutsetning for å oppnå data med høy reliabilitet. Reliabiliteten sikter altså til hvor nøyaktig målingene er utført, og er en vurdering av hvor pålitelige dataene er. Høy reliabilitet er en forutsetning for høy validitet. Validiteten betegner datas relevans for problemstillingen i oppgaven, og i denne sammenheng er målet at operasjonaliseringen skal fange opp innholdet i den teoretiske forståelsen av variabelen (Ringdal 2001).

De valgte datasettene er altså et stort felleseuropeisk datasett, og jeg har tillitt til datasettes reabilitet.

Et problem som kan oppstå i forbindelse med spørsmål om partivalg, er at respondenter oppgir feil parti eller et ikke-svar fordi de av ulike årsaker ikke ønsker å oppgi hvilket parti de stemmer på. Slik kan det dermed oppstå et gap mellom faktisk og observert stemmegivning, noe som kan føre til at utvalget ikke speiler populasjonen som den er ment å representere. Dersom det systematisk avgis slike ”feilsvar”, går dette ut over datas validitet, mens tilfeldige ”feilsvar” medfører problemer med hensyn til reliabiliteten. Hvilke preferanser som skjuler seg bak et ikke-svar er vanskelig å finne ut, så dette er noe man må ta hensyn til i tolkningen av resultatene (Ringdal 2001).

4.3 Avhengig variabel.

Den avhengige variabelen er operasjonalisert gjennom to spørsmål: Hvilket parti føler du deg nærest, og hvilket parti stemte du på ved siste nasjonale valg. Jeg har valgt å benytte meg av begge variablene for slik å fange opp flest høyrepopulistiske velgere, ikke alle som sier de skal avgi stemme til et parti gjør det på valgdagen, dette vil gi en mindre risiko for feilsvar. For analysen er det og inntresant å se dette i forhold til de empiriske funn om høyrepopulistenes reelle oppslutning ved nasjonale og ved EUs parlamentsvalg. Variablene er omgjort fra kontinuerlige variabler til kategorivariabler og kodet med verdien1 for det høyrepopulistiske partier og 0 for alle andre partier. Ikke-svar i variabelen er fjernet for å lette analysen. I tabellene som kommer nedenfor er variabelen: Hvilket parti stemte du på

forkortet med: Stemme. Variabelen: hvilket parti føler du deg nærest er forkortet med: Føle nærest.

4.4 Uavhengige variabler.

Under hver hypotese er det plassert variabler som er ment å teste hypotesen den står under. Som teorien viste oss er det grunn til å tro at høyrepopulistiske partier mobiliserer på press på nasjonalstaten ovenfra og nedenfra, derfor har jeg og delt hypotesene inn i to bolker, den som representerer press ovenfra og de som representerer press nedenfra. Problemstillingen i oppgaven søker først og fremst å teste hypotese 1, og hypotese 2 og 3 benyttes for å kontrollere hypotese 1.

Nasjonalt press ovenfra.

Hypotese 1: Det er en sammenheng mellom misnøye med EUs integrasjonsprosess og oppslutning om høyrepopulistiske partier

Jeg vil nå redegjøre for de variablene som uttrykker folks opplevelse av at nasjonalstaten mister makt til en overnasjonal aktør.

- Bør EUs integrasjonsprosess styrke seg eller er den gått for langt.

Denne variabelen er dummykodet med verdien 0 for de respondentene som mener integrasjonen i EU har gått for langt og 1 representerer de som mener den bør styrkes. Dette er en kategorisk variabel og i den logistiske regresjonen er 1 referanseverdien. Jeg forventer at det er en sammenheng mellom de som mener integrasjonen har gått for langt og oppslutningen om høyrepopulistiske partier. Variabelen er i påfølgende tabeller forkortet med EU integrasjon

Nasjonalt press nedover

Hypotese 2: Det er en sammenheng mellom misnøye med innvandring og oppslutning om høyrepopulistiske partier

Jeg vil her trekke fram variabler som uttrykker misnøye med at nasjonalstaten blir presset nedenfra:

- Bør det tillates flere eller færre innvandrere med annerledes rase/ etnisitet enn majoriteten inn i landet. Variabelen er dummykodet med verdien 0 for de som mener man bør tillate færre innvandrere og 1 for de som mener man bør tillate flere. Det er en kategorisk variabel hvor det er verdien 1 som er referanseverdi. Jeg forventer at det

er en sammenheng mellom de som ønsker færre innvandrere og oppslutningen om høyrepopulistiske partier. Variabelen er i påfølgende tabeller forkortet med Innvandring.

Hypotese 3: Det er en sammenheng mellom misnøye med den styrende elite og oppslutning om høyrepopulistiske partier.

Elitisme

- Har du tillit til landets Parlament? Denne variabelen er dummykodet med 0 for de som har lite tillit og 1 for de respondentene som har full tillit. Det er verdien 1 som er referanseverdien i analysene. Jeg forventer at det skal være en sammenheng mellom lav tillit til landets parlament og oppslutning om høyrepopulistiske partier. Variabelen er i påfølgende tabeller forkortet med Tillit til Parlamentet.

Økonomi

- Hvor fornøyd er du med landets økonomiske situasjon.

Denne variabelen er dummykodet og 0 representerer de som har lav tilfredshet med den økonomiske situasjonen i landet, og 1 representerer full tilfredshet. Det er 1 som er referanseverdien. Jeg forventer at det vil være en sammenheng mellom lav tilfredshet med den økonomiske situasjonen i landet og oppslutning om høyrepopulistiske partier. Variabelen er i påfølgende tabeller forkortet med fornøyd med økonomien.

Demokrati

- Hvor fornøyd er du med hvordan landets demokratiske situasjon.

Denne variabelen er dummykodet med 1 og 0, hvor verdien 0 representerer respondenter som har lav tilfredshet med hvordan demokratiet fungerer i landet, og 1 representerer full tilfredshet. Det er 1 som er referanseverdien. Jeg forventer at det er en sammenheng mellom lav tilfredshet med hvordan demokratiet fungerer i landet og oppslutningen om høyrepopulistiske partier. Variabelen er i påfølgende tabeller forkortet med fornøyd med demokrati.

4.5 Kontrollvariabler.

Jeg vil kontrollere for variablene kjønn, arbeid og utdanning. Kjønn er kodet med 1 for mann og 2 for kvinner, 2 er referanseverdien. Utdanning er målt gjennom en dummykodet variabel: høyeste utdanning til respondent, der 0 representerer grunnskole og videregående skole og 1 er høyere utdanning gjennom Høyskole /Universitetsgrader. Jeg har og kontrollert for alder. Alder er den eneste kontinuerlige variabelen i datasettene, alle andre variabler er kategoriske med 2 verdier hvor det er alltid verdien 1 som er referanseverdien.

Jeg har nå plukket ut variabler jeg mener styrker validiteten i oppgaven ved at de er relevante for problemstillingen og fanger opp innholdet i den teoretiske forståelsen av variabelen.

Kapittel 5. Bivariat logistisk regresjon.

I dette kapitlet vil jeg først redegjøre for hva logistisk regresjon er og hvordan jeg blir å analysere resultatene. Dernest vil jeg legge fram resultater av analysene og forsøke å forklare disse.

I logistisk regresjonen beregner man ikke hvor mye Y endrer seg for hver enhets endring i X slik den vanlige regresjonslinjen, OLS, gjør det. I stedet beregner man hvor mye den *naturlige logaritmen til oddsen for $Y=1$* endrer seg for hver enhets endring i X . Logistisk regresjon kan sammenlignes med ordinær regresjon, OLS regresjon. OLS regresjon er minste kvadraters metode, den måler den minste avstanden mellom predikerte og observerte verdier, mens logistisk regresjon er en form for *Maximum Likelihood* regresjon, som kan oversettes til: Estimering av maksimal sannsynlighet. Hovedgrunnen min for å bruke logistisk regresjon er at jeg skal benytte meg av en dikotom avhengig variabel. En dikotom variabel består av kun to verdier, 0 og 1 (Tuft 2000).

I logistisk regresjon er man ute etter å finne oddsen eller sannsynligheten for at den dikotome avhengige variabelen Y har en bestemt verdi, 0 eller 1. I en OLS regresjon vil man måle verdier, mens logistisk regresjon måler sannsynlighet. Om man benytter seg av OLS regresjon med en dikotom avhengig variabel, beregnes sannsynligheten for et utfall ut fra at koeffisientene i en regresjonsanalyse alltid viser endringer i gjennomsnittsverdien på den avhengige verdien, når den uavhengige øker med en enhets verdi. I en logistisk regresjon strekker sannsynligheten for at noe skal hende seg på en bundet variabel mellom 0 og 1.

Feilleddene er forskjellen mellom de mål vi predikerer og de mål vi observerer. I en OLS regresjon vil disse være normalfordelt rundt regresjonslinjen, det skjer en "homoskedastisk" fordeling av verdiene uavhengig av hvilken verdi den uavhengige variabelen har. Dette vil ikke skje i en logistisk regresjon, her vil vi få en "heteroskedastisk" fordeling. Den observerte verdien kan kun inneha to verdier, dermed kan også standardfeilen bare inneha to verdier og blir derfor ikke normalfordelt noe som igjen fører til at standardfeil og deres mål - konfidensintervaller, t -tester og F -tester ikke vil være korrekte. Signifikanstestene ved "heteroskedastisitet" kan ikke hjelpe oss i å bedømme om vi er i ferd med å begå feil av type I (beholde en gal H_0 hypotese) eller type II (forkaste en riktig H_0 hypotese). Dette problemet løses ved en totrinns prosedyre hvor en i første omgang estimerer predikerte sannsynligheter ved

vanlig regresjon, og i andre omgang estimerer koeffisientene ved hjelp av veide minste kvadraters metode WLS (Tuft 2000).

Logit er benevnelsen på den avhengige dikotome variabelen i logistisk regresjon. Den er en naturlig logaritme av oddsen for at $Y = 1$. Logiten ses på som en funksjon av de uavhengige variablene.

B koeffisienten viser parameterestimatene: hvor mange enheter den avhengige variabelen øker med, når den uavhengige øker med en enhet. Den avhengige variabelen har bare to verdier i en logistisk regresjon, og derfor blir det mer interessant å se på om det er positive eller negative tall i kolonnen B. Positive tall viser en positiv påvirkning mellom X og Y, mens en negativ B verdi viser en negativ påvirkning. Konstantverdien viser verdien av Y når X har verdien 0, i logistisk regresjon sier man at konstanten viser den estimerte logiten eller logaritmen av oddsen for Y, eller gjennomsnittelig logit når alle de uavhengige variablene i modellen har verdien 0, slik de øvrige B viser logiten eller log oddsen endres når en uavhengig variabel endres med en enhets verdi og de andre uavhengige variablene holdes konstant (Tuft 2000:25) $\text{Exp}(B)$ angir effekten av de uavhengige variablene i oddsratioen, i stedet for logaritmen av oddsen. Dette er nyttig fordi det ofte er lettere å fortolke enn log odds (Tuft 2000 s.26). I tabellene som følger har jeg valgt å vise $\text{Exp}(B)$ omregnet i prosent.

Det er tre metoder for tolkning av logistisk regresjon. Den første er å se på om koeffisientene er positive eller negative, slik jeg beskrev i avsnittet overfor, i tillegg må vi kontrollere om det vi ser er signifikant. Det må være mulig å beregne et mål på usikkerhet knyttet til estimatet, ofte kalt for standardfeil. For å måle signifikansen til estimatet i logistisk regresjon benytter SPSS Wald statistikk. Wald måler *asymptotiske standardfeil (ASE)*. ASE tester hypoteser om sammenhenger. Ved tohalet hypotesetesting er Wald et alternativ til Z – testen (Dersom Z overskrider en kritisk verdi, f.eks. 1,96 ved 5 % signifikansnivå, forkastes nullhypotesen). Wald er et mål på den kvadrerte Z verdien og når Wald overskrider den kritiske verdien: 3,84 ved 5 % signifikansnivå, forkastes nullhypotesen. Z–testen og Wald–testen gir identiske resultater. Wald testen fungerer godt for store utvalg som det jeg benytter meg av i oppgaven. Hadde utvalget vært mindre, ville en Likelihood–ratio test fungert bedre for å teste signifikans av sammenhenger. I tabellene som følger vil jeg ikke vise Wald verdien spesifikt, men tar kun

med resultater hvor Wald viser verdier som overskrider en kritisk verdi på 3,84 og et 5 % signifikansnivå.

Den andre skalaen er å tolke koeffisientene i oddsskalaen. Denne tolkningen gir oss en bedre forståelse av styrken i sammenhengen mellom X og Y. For å forenkle forståelsen av oddsratioen velger jeg å omgjøre disse til prosent. Man tar da $(\text{Exp}(B) - 1) * 100$. For å eksemplifisere ser vi i tabell 4.1 at jo høyere utdanning respondentene har, så endres oddsen for å stemme på DF med $(0,739-1)*100 = - 26,1 \%$. Det er denne metoden jeg har benyttet for å vise resultatene i tabellen under. Den siste muligheten for å tolke en logistisk regresjonsmodell er å gjennomføre en omregning til sannsynligheter.

I en hver regresjon, også logistisk regresjon ønsker man å måle hvor stor andel av variasjonen i Y som kan forklares av x variablene. Et mål på varians er R2 som strekker seg på en skala fra 0 til 1. R2 blir benyttet som et mål på hvor god regresjonen er, det eksiterer flere varianter av dem. Kji-kvadratet er også et mål på varians som strekker seg på en unormert skala fra 0 til uendelig og er derfor vanskelig og tolke. I SPSS rapporteres Cox og Snell samt Nagellkerke. Cox og Snell er basert på Log Likelihood. Nagellkerke har tilpasset Cox og Snell slik at hele skalaen fra 0 til 1 blir tatt i bruk, og ikke slik som hos førstnevnte at bare maksimumsverdier rapporteres. Jeg vil derfor i mine tabeller bare rapportere Nagellkerke. (Ringdal 2001).

Først vil hver enkelt hypotese blir presentert med resultater fra analyser på de oppgitte variablene. Jeg vil kommentere likheter og variasjoner i tabellene, samt om de er i tråd med de på forhand definerte forventningene jeg har til funn. En slik analyse vil komme for hver ny variabel som jeg tester. Deretter vil legge fram tabeller hvor de variablene som ”overlever” blir tatt med. Jeg har valgt å presentere resultatene i oversiktlige tabeller. Jeg har i kapittelet avhengige variabler forklart hvilken forkortelse de uavhengige variablene har fått, i kolonne 1 vises det fra hvilket land og fra hvilket datasettet det er hentet, i kolonne to henvises det til hvilken avhengige variabel som er benyttet. I den neste kolonnen presenteres de uavhengige variablene, den variabelen som ønskes testet kommer først, og positiv sannsynlighet vil bekrefte oppgavens hypotese. Under hver av de uavhengige variablene kan man lese B verdien, og negative B verdier viser en negativ påvirkning og det motsatte ved positive. I tillegg presenteres prosentvis påvirkning for at oddsen for $Y = 1$ under hver uavhengige variabel, $\text{Exp}(B) \%$. Denne prosenten er bare tatt med i de tilfeller hvor Wald overskrider

kritisk verdi 3,84, og jeg vet at det er signifikante funn. Antall enheter som har svart vises til i kolonnen N, og Nagelkerkes R2 forklarer variansen de uavhengige variablene påfører Y i siste kolonne.

5.1 Logistisk regresjon av sammenhengen mellom EUs integrasjonsprosess og oppslutning om høyrepopulistiske partier i Frankrike, Danmark, Polen og Storbritannia.

Dette kapittelet skal se om det er signifikante sammenhenger mellom de respondentene som mener at EUs integrasjonsprosess har gått for langt (1), og oppslutningen om høyrepopulistiske partier. Jeg forventer at det er en sammenheng mellom de som mener EUs integrasjonsprosess har gått for langt og oppslutningen om høyrepopulistiske partier. Positive B verdier, og Exp(B) prosent vil forsvare hypotese 1.

Hypotese 1: Det er en sammenheng mellom misnøye med EUs integrasjonsprosess og oppslutning om høyrepopulistiske partier.

Tabell 8

Resultater fra logistisk regresjon av variabelen er EUs integrasjonsprosess gått for langt/burde gå videre på variablene ville du stemt på det høyrepopulistiske partiet og følger du deg nærest det høyrepopulistiske partiet.

Avhengige variabler		EU integrasjon (1)		Utdanning (1)		Mann		Alder		Nagelkerke R ²	N
		B	Exp(B) %	B	Exp(B) %	B	Exp(B) %	B	Exp(B) %		
FR 04	Stemme	1.26	71.6	0.9	59.4	0.47	60.4	-0.004		0.094	1058
	Føle nært	2.23	89.2	0.75		0.98	163	-0.004		0.183	920
FR 08	Stemme	1.02	64	1.37	76.4	0.21		-0.025		0.64	1254
	Føle nært	0.79	54.8	0.73		0.23		-0.03	-2.8	0.45	1078
DK 04	Stemme	1.42	75.7	0.99	62.7	0.36		0.004		0.128	1171
	Føle nært	1.55	78.9	0.79	54.9	0.56	76.3	0.009		0.137	1001
DK 08	Stemme	0.28	72.4	0.95	61.2	0.16		0.01		0.126	1345
	Føle nært	0.122	70.6	0.94	61.6	0.29		0.003		0.11	1161
PL 04	Stemme	1.18	69.3	0.84	57	-1.104	-66.8	0.027	2.7	0.138	743
	Føle nært	0.87	57.9	0.05		-0.39		0.02	2	0.059	373
PL 08	Stemme	0.46		3.22	96	-1.84	-84.9	-0.93	-8.9	0.26	984
	Føle nært	1.25		-16.775		16.675		0.02		0.245	370
GB 06	Stemme	0.12		15.64		0.98		-0.04		0.057	1528
	Føle nært	1.63	80.4	16.034		0.101		-0.08	-7.4	0.172	133

Variabelen: Har EUs integrasjonsprosess gått for langt, har en signifikant påvirkning på oddsen for å sympatisere med et høyrepopulistisk parti i de fleste casene. Unntakene er en av de polske tabellene i 2008 og en av tabellene for Storbritannia. Alle B koeffisientene går i positiv retning noe som støtter oppgavens hypotese, og sammenhengen finner man derfor mellom de som mener EUs integrasjonsprosess har gått for langt og oppslutning om de høyrepopulistiske partiene. Denne variabelen påvirker oddsen i et spenn på 89,2 % i Frankrike i 2004 under den avhengige variabelen: føler du deg nærest FN, til 54,8 % i Frankrike i 2008 under samme avhengige variabel.

Variabelen alder er signifikant i Frankrike i 2008. Polen skiller seg ut fordi alder er signifikant i alle tabellene bortsett fra i 2008, med den avhengig variabel: føler du deg nærest LPR. Vi legger merke til at det i 2004 er de eldre velgerne som slår ut som signifikante, mens for tabellen i 2008 er de yngre, derfor kan jeg ikke hevde at en viss aldersgruppe har større sannsynlighet for å støtte opp om LPR i Polen. Disse verdiene kan sikkert forklares med andre årsaker som kan være enkeltsaker i valgkamper.

Høyere utdanning har en signifikant positiv påvirkning på oddsen for å stemme/føle seg nærest det høyrepopulistiske partiet i tabellene fra Danmark. Denne sammenhengen finner jeg igjen i to av de franske tabellene og en av de polske. Dette tyder på at mennesker med høyere utdanning ikke slutter opp om høyrepopulistiske partier. Variabelen Mann er signifikant i fem av tabellene, i to av de er det verdier for menn som vises, disse er fra Danmark og Frankrike, mens det fra Polen er kvinner som slår ut. Hvis vi ser på Nagellkerke R2 verdiene ser vi at variablene forklarer mer av variansen på Y i de polske tabellene enn i de franske.

5.2 Logistisk regresjon av sammenhengen mellom misnøye med innvandring og oppslutning om høyrepopulistiske partier i Frankrike, Danmark, Polen og Storbritannia.

Hypotese 2: Det er en sammenheng mellom misnøye med innvandring og oppslutning om høyrepopulistiske partier

Tabell 9

Resultater fra logistisk regresjon av variabelen ønsker du flere eller færre innvandrere med annen rase/etnisitet inn i landet på variablene ville du stemt på det høyrepopulistiske partiet og føler du deg nærest det høyrepopulistiske partiet

Land data	Avhengige variabler	Innvandring (1)		Utdanning (1)		Mann		Alder		Nagelkerke R ²	N
		B	Exp(B) %	B	Exp(B) %	B	Exp(B) %	B	Exp(B) %		
FR 04	Stemme	1.9	85	0.6	45.2	0.5	63.1	-0.12		0.13	1058
	Føle nært	2.31	90.1	0.54		0.96	160.5	-0.012		0.144	920
FR 08	Stemme	1.68	81.4	1.14	67.9	0.26		-0.03	-2.9	0.095	1233
	Føle nært	0.68		0.65		0.27		-0.029	-2.8	0.04	1061
DK 04	Stemme	2.03	86.9	0.864	57.9	0.3		-0.004		0.147	1158
	Føle nært	2.43	91.2	0.68	49.4	0.39		-0.002		0.17	992
DK 08	Stemme	1.43	55.9	0.82	76.1	0.16		0.006		0.13	1345
	Føle nært	2.18	88.7	0.62	46.4	0.31		-0.002		0.188	1161
PL 04	Stemme	0.82	56	0.72	51.4	-1.11	-67	0.022	2.2		735
	Føle nært	0.2		0.1		-0.39		0.02		0.034	369
PL 08	Stemme	0.93		2.88	44	-1.64	-80.5	-0.095	-9	0.249	965
	Føle nært	1.314		-16.916		16.809		0.014		0.249	364
GB 06	Stemme	0.62		15.45		-0.1		-0.04		0.064	1509
	Føle nært	1.49	77.4	16.02		0.34		-0.7	-6.7	0.167	1121

I denne oversiktstabellen har vi kjørt logistisk regresjon på variabelen ønsker du færre innvandrere med annerledes rase/etnisitet enn majoriteten, og denne variabelen viser en signifikant påvirkning på oddsen for å stemme høyrepopulistisk, kontrollert for utdanning, kjønn og alder. Vi leser av tabellen at ønsket om færre innvandrere har positive B verdier og derfor en positiv påvirkning på oddsen i alle tabellene for Frankrike og Danmark, noe som støtter hypotese 2. I Polen og i Storbritannia er innvandrervariabelen bare signifikant i en av deres tabeller. Det er med bruk av denne variabelen at vi finner den sterkeste påvirkningen på oddsen for at $Y = 1$. Polen er et land med en svært homogen befolkning og har en større utfordring med utvandring fra landet enn innvandring til landet. Storbritannia får i likhet med Polen heller ingen signifikant sammenheng mellom innvandrervariabelen og oppslutning rundt BNP, en forklaring her kan være at variabelen måler ønsket om flere/færre innvandrere med annerledes rase/etnisitet enn majoritetsbefolkningen. Storbritannia har hatt økt

innvandring fra tidligere postkommunistiske land blant annet fra Polen etter EU utvidelsene, opinionen anser kanskje ikke disse å ha annerledes rase /etnisitet enn engelskmenn. Utslagene på Kjønn, utdanning og alder er i stor grad lik de jeg fant på når jeg testet variabelen EU integrasjon. Ser vi på Nagellkerke finner vi gjennomgående at disse x - variablene har en sterkere forklaringskraft på variasjonen i Y enn det den foregående tabell over EUs integrasjonsprosess hadde. Ønsket om færre innvandrere forklarer mer av variasjonen i Y enn synspunktet at EUs integrasjonsprosess har gått for langt.

5.3 Logistisk regresjon av sammenhengen mellom misnøye med elitene og oppslutning om høyrepopulistiske partier i Frankrike, Danmark, Polen og Storbritannia.

Hypotese 3: Det er en sammenheng mellom misnøye med den styrende elite og oppslutning om høyrepopulistiske partier.

Tabell 10

Resultater fra logistisk regresjon av variabelen i hvor stor grad har du tillitt til landets parlament på variablene ville du stemt på det høyrepopulistiske partiet og føler du deg nærest det høyrepopulistiske partiet

Land data	Avhengige variabler	Tillit til Parlament(1)		Utdanning (1)		Mann		Alder		Nagelkerke R ²	N
		B	Exp(B) %	B	Exp(B) %	B	Exp(B) %	B	Exp(B) %		
FR 04	Stemme	0.84	56.9	0.88	-58.4	0.52	67.8	-0.003		0.06	1058
	Føle nært	1.17	69.1	0.79		1.04	182.1	-0.001		0.081	920
FR 08	Stemme	1.31	73	3.32	-73.4	0.23		-0.24		0.079	1254
	Føle nært	1.01	63.6	0.74		0.3		-0.027	-2.7	0.057	1078
DK 04	Stemme	0.86	57.6	0.97	62.3	0.42		0.005		0.075	1171
	Føle nært	0.81	55.3	0.81	-55.4	0.57	77.4	0.009		0.065	1001
DK 08	Stemme	0.29		1.06	-65.2	0.207		0.01	1.3	0.06	1345
	Føle nært	0.54	41.9	0.98	-62.5	0.34		0.007		0.057	1161
PL 04	Stemme	-0.17		0.85	-57.2	-1.1	-66.6	0.027	2.7	1.02	743
	Føle nært	-0.4		0.11		-0.4		0.018		0.038	373
PL 08	Stemme	-0.22		3.2	95.9	-1.8	-83.6	-0.9	-83.6	0.262	984
	Føle nært	16.13		-16.7		16.64		0.026		0.293	984
GB 06	Stemme	0.5		15.6		-0.95		-0.042		0.061	1528
	Føle nært	0.76		16.42		0.41		-0.065	-6.3	0.133	1133

Lav tillit til parlamentet har en signifikant positiv påvirkning på oddsen for oppslutning om det høyrepopulistiske partiet i Danmark og i Frankrike, og for disse casene forsvares hypotese

3. Her påvirkes oddsen for at $Y = 1$ seg i ett spenn fra 41,9 % til 73 %. Denne variabelen er ikke signifikant for verken Polen eller Storbritannia og vil derfor ikke bli tatt med i en samlet logistisk regresjon senere i oppgaven. Utdanningsvariabelen har sterkere forklaringskraft enn tillit til parlamentet har.

Er du lite fornøyd med landets økonomiske situasjon?

Tabell 11

Resultater fra logistisk regresjon av variabelen i hvor stor grad er du fornøyd med landets økonomiske situasjon på variablene ville du stemt på det høyrepopulistiske partiet og føler du deg nærest det høyrepopulistiske partiet

Land data	Avhengige variabler	Fornøyd med økonomisk situasjon (1)		Utdanning (1)		Mann		Alder		Nagelkerke R^2	N
		B	Exp(B) %	B	Exp(B) %	B	Exp(B) %	B	Exp(B) %		
FR 04	Stemme	0.8	54.7	0.9	58.7	0.47	60.4	0.002	-	0.056	1058
	Føle nært	0.98	62.3	0.78		0.92	151.6	0		0.067	920
FR 08	Stemme	0.16		1.44	76.3	0.2		0.022	-	0.036	1254
	Føle nært	0.34		0.79		0.27		-0.03	-2.7	0.031	1078
DK 04	Stemme	0.95	61.5	1.08	66.2	0.38		0.005		0.067	1158
	Føle nært	1.15	68.3	0.86	57.7	0.57	77.7	0.009		0.067	992
DK 08	Stemme	0.07	21	1.07	65.8	0.2		0.01	1.3	0.058	1345
	Føle nært	0.27		1.02		0.34		0.01		0.05	1161
PL 04	Stemme				57.2		-66.4		2.8	0.102	743
	Føle nært								2	0.035	373
PL 08	Stemme	0.48		3.15	95.7	-1.8	-83.5	-0.09	-8.8	0.266	984
	Føle nært	17.06		-16.78		16.93		0.03		0.427	370
GB 06	Stemme	1.07		15.45		-0.96		0.044		0.07	1528
	Føle nært	-1.56	79.7	16.1		0.45		0.068	-6.6	0.178	1133

Variabelen: er du lite fornøyd med landets økonomiske situasjon, er bare signifikant i fire av tabellene. Den har påvirkning på oddsen for at $Y = 1$ i begge av tabellene fra Storbritannia, noe ingen av de tidligere variablene har hatt, men både variabelen innvandring og EU integrasjon påviste sterkere sammenhenger. Denne variabelen har for få utslag for å bli tatt med videre når jeg skal gjennomføre en logistisk regresjon med alle de variablene som viser seg å ha sterk innvirkning på oppslutning om høyrepopulistiske partier. Vi ser også i denne oversikten en gjennomgående trend hvor det er respondenter uten høyere utdanning som slutter opp om disse partiene.

Er du lite fornøyd med hvordan demokratiet fungerer?

Tabell 12

Resultater fra logistisk regresjon av variabelen i hvor stor grad er du fornøyd med landets demokratiske situasjon på variablene ville du stemt på det høyrepopulistiske partiet og føler du deg nærest det høyrepopulistiske partiet

Land data	Avhengige variabler	Fornøyd med demokratiske situasjon (1)		Utdanning (1)		Mann		Alder		Nagelkerke R^2	N
		B	Exp(B) %	B	Exp(B) %	B	Exp(B) %	B	Exp(B) %		
FR 04	Stemme	0.8	54.7	0.9	58.7	0.47	60.4	-	0.002	0.056	1058
	Føle nært	0.98	62.3	0.78		0.92	151.6	0		0.067	920
FR 08	Stemme	0.16		1.44	76.3	0.2		-	0.022	0.036	1254
	Føle nært	0.34		0.79		0.27		-0.03	-2.7	0.031	1078
DK 04	Stemme	0.95	61.5	1.08	66.2	0.38		0.005		0.067	1158
	Føle nært	1.15	68.3	0.86	57.7	0.57	77.7	0.009		0.067	992
DK 08	Stemme	0.07	21	1.07	65.8	0.2		0.01	1.3	0.058	1345
	Føle nært	-0.27		1.02		0.34		0.01		0.05	1161
PL 04	Stemme				57.2		-66.4		2.8	0.102	743
	Føle nært								2	0.035	373
PL 08	Stemme	0.48		3.15	95.7	-1.8	-83.5	-0.09	-8.8	0.266	984
	Føle nært	17.06		-16.78		16.93		0.03		0.427	370
GB 06	Stemme	1.07		15.45		-0.96		-	0.044	0.07	1528
	Føle nært	1.56	79.7	16.1		0.45		-	0.068	-6.6	1133

Variabelen: Er du lite fornøyd med hvordan demokratiet fungerer slår ut med en signifikant positiv påvirkning på oddsen for at $Y = 1$ i seks av fjorten tilfeller. Fra Polen er ingen av tabellene signifikante på denne variabelen. I alle tilfellene er vi vitne til en positiv sammenheng noe som forteller oss at de respondentene som ikke er fornøyd med hvordan demokratiet fungerer i deres land, har større sannsynlighet for å slutte opp om høyrepopulister. I Storbritannia er denne oddsen endret med den høyeste prosenten, tett fulgt av Polen. En gjennomgående trend, også for disse tabellene er at det lavere utdanning slår så sterkt ut på oddsen for at $Y = 1$. Denne tabellen viser signifikante funn i tre av de fire landene og blir derfor den variabelen som blir tatt med videre i en samlet logistisk regresjon, sammen med variabelen innvandring og EU integrasjon.

5.4 Samlet logistisk regresjon.

Jeg har nå gjennomført logistiske regresjoner for å teste oppgavens tre hypoteser. Ut i fra tabellene ser jeg at den variabelen som påvirker oddsen for å stemme på et høyrepopulistisk parti med de sterkeste prosentene, er ønsket om færre innvandrere med annerledes etnisitet/rase enn majoriteten. Jeg vil nå samle de variablene som har sterkest påvirkning på oddsen i en felles logistisk regresjon. Jeg har fortsatt de to avhengige, dikotome, variablene fra analysene over. Jeg velger å ikke ta med variablene: tillit til parlamentet, samt: hvor fornøyd er du med dagens økonomiske situasjon i denne siste runden med analyser. Disse variablene ga i flere av mine caser ingen signifikante funn. Jeg vil fortsatt kontrollere for alder, kjønn og utdanning. Vi ser at spesielt utdanning i alle casene har en høy signifikant positiv påvirkning på oddsen for å stemme på høyrepopulistiske partier, og viser sterkere $\text{Exp(B)}\%$ enn begge variablene som jeg går bort fra. De uavhengige variablene jeg har med er: EU integrasjon, innvandring og hvor fornøyd er du med landets demokratiske situasjon. På denne måten settes de tre hypotesene opp mot hverandre i en felles logistisk regresjon. Dette gjør jeg for å teste ut oppgavens hovedproblemstilling: om det er misnøye med nasjonalt press ovenfra operasjonalisert gjennom EUs integrasjonsprosess som mobiliserer velgere til de høyrepopulistiske partiene. Jeg kontrollerer dette mot de to øvrige hypotesene som jeg i kapittel to formulerte i henhold til den gjennomgåtte teorien.

I tabell 13 under, framstilles resultater av de logistiske regresjonene på oppgavens fire caser. I kolonne 1 vises det hvilket land og fra hvilket datasett dataene er hentet. Kolonne to vises hvilken av de to avhengige variablene som er benyttet i den respektive analysen. Stemme henviser til variabelen: ville du stemt på det høyrepopulistiske partiet, og variabelen Føle nært henviser til variabelen: føler du deg nærest det høyrepopulistiske partiet. I tabellen henviser en tom celle til at resultatet ikke var signifikant, altså at Wald verdien ikke overskrider 3.84 ved 5 % signifikansnivå. En minus foran et tall henviser på en negativ sammenheng, en positiv sammenheng bekrefter hypotesene. Exp(B) er omregnet til prosent i alle signifikante tilfeller. Nagellkerkes R^2 mål på x-verdiens varians på Y vises for samtlige av tabellene. Den siste kolonnen N er antallet enheter som er med i analysen.

Land data	Avhengige variabler	EU integrasjon (1)		Innvandring (1)		Fornøyd med den demokratiske situasjonen (1)		Utdanning (1)		Mann		Alder		Nagelkerke R ²	N
		B	Exp(B) %	B	Exp(B)%	B	Exp(B)%	B	Exp(B) %	B	Exp(B) %	B	Exp(B) %		
FR 04	Stemme	0.91	59.7	1.66	81.2	0.48		-0.6	-45.4	0.48		-0.008		0.173	1058
	Føle nært	1.85	84.2	1.9	85.1	0.47		-0.49		-1.03	181.4	-0.011		0.252	920
FR 08	Stemme	0.84	57.1	1.57	79.2	0.06		-1.1	-67.6	-0.29		-0.031	-3.1	0.115	1233
	Føle nært	0.63		0.61		0.32		-0.6		-0.3		-0.03	-3	0.057	1061
DK 04	Stemme	1.08	66.1	1.86	84.4	0.8	55.3	-0.7	-50.5	0.28		-0.002		0.202	1158
	Føle nært	1.23	70.6	2.3	90.1	1.11	67.2	-0.52		0.38		-0.001		0.243	992
DK 08	Stemme	1.15	68.3	1.28	72.1	-0.29		-0.79	-54.5	0.11		0.004		0.179	1345
	Føle nært	1.14	68	2.08	87.5	-0.68		-0.69	-49.7	0.22		-0.006		0.233	1161
PL 04	Stemme	1.04	64.6	0.69	49.6	0.03		-0.74	-52.4	-1.1	-66.7	0.023	2.3	0.153	735
	Føle nært	0.8	55.2	0.12		0.12		-0.04		-0.38		0.019		0.06	369
PL 08	Stemme	0.05		0.81		0.58		-2.85	-94.2	-1.64		-0.09	-9.1	0.256	965
	Føle nært	0.6		0.53		16.88		17.02		16.88		0.032		0.445	364
GB 06	Stemme	0.17		0.562		1.04		-15.3		-0.1		-0.047		0.085	1509
	Føle nært	1.3	71.9	1.2		1.31	73	-14.9		0.223		-0.084	-8.1	0.244	1121

Tabell 13

Resultater fra logistisk regresjon på variablene ville du stemt på det høyrepopulistiske partiet og føler du deg nærest det høyrepopulistiske partiet

Det første jeg legger merke til i denne helhetlige framstillingen av de logistiske regresjonene er at variabelen: EU integrasjon har gått for langt i flest av analysene kommer ut med en signifikant påvirkning på oddsen for at $Y = 1$. Det er derfor all grunn til å beholde min hypotese 1 om at det er en sammenheng mellom misnøye med EUs integrasjonsprosess og oppslutning om høyrepopulistiske partier. Det jeg dernest legger merke til er at den sterkeste påvirkningen på oddsen for å støtte opp om høyrepopulister har variabelen: Ønsker færre innvandrere av annen rase/etnisitet enn majoriteten. I de tilfellene denne er signifikant med sterk positiv påvirkning på oddsen, noe som bekrefter hypotese 2. Polen skiller seg ut her ved at innvandringsspørsmålet ikke ser ut til å mobilisere de polske velgerne til å slutte opp om det høyrepopulistiske, denne tendensen er klar for alle landets tabeller bortsett fra en. Variabelen: er du lite fornøyd med demokratiet er kun signifikant i halvparten av de danske og britiske tabellene. Her slår denne ut ved at det er de som er lite fornøyd med demokratiet som støtter opp om høyrepopulister, slik jeg forventet. Men variabelen får ikke sitt sterkeste forsvar i disse analysene og er i de fleste tabellene ikke en viktig forklaringsfaktor for oppslutningen om høyrepopulister. I enkelte tilfeller mobiliseres velgere av denne variabelen. Respondenter uten høyere utdanning enn grunnskole og videregående skole påvirker oddsen for at $Y = 1$, nemlig sympatiserer med et høyrepopulistisk parti.

5.5 Oppsummerende diskusjon.

Denne oppgaven har forsøkt å belyse hvorfor høyrepopulistiske partier vokser fram i Europa. For å svare har jeg benyttet Rokkan og Lipsets skillelinjeteori. Rokkan og Lipset sier at partier har vokst fram på bakgrunn av den nasjonale og den industrielle revolusjonen. Deres store poeng er at det er store historiske omveltninger som framprovoserer konflikter mellom klasser. Ut i fra konfliktene dannes nye partier. De hevder at partistrukturen i Vest-Europa er frosset fast, det gjorde den en gang på 1920 tallet. Europa har vært vitne til to nye partigrupper som har etablert seg etter dette, disse er de grønne - og de høyrepopulistiske partiene. De grønne partiene er ikke kommentert i denne oppgaven. Det er vokst fram helt nye partistrukturer i post kommunistiske sentrale

Øst-Europa hvor de høyrepopulistiske partiene er en del av partifloraen. Frölich-Steffen og Rensmann, Minkenberg og Perrinau, og Ivarsflaten har benyttet skillelinjebegrepet fra Rokken og Lipset til å forklare oppslutningen om høyrepopulistiske partier.

Min hovedtese har vært at de høyrepopulistiske partiene har vokst fram som en protest mot press ovenfra. I følge Frölich–Steffen og Rensmann har disse partiene vokst fram som et resultat av to skillelinjer, den vertikale skillelinjen mellom Folk Flest som det ultimate demokratiet mot den regjerende elite, de korruperte. Dernest på bakgrunn av skillelinjen mellom identiteten ”oss” mot interne og eksterne andre. Interne andre er innvandrere, eksterne andre kan være globalisering og EU. De høyrepopulistiske partiene har slikt sett tatt på seg rollen av å forsvare den suverene, nasjonale identiteten. Også Minkenberg og Perrinau forklarer Høyrepopulistenes framvekst som et resultat av press ovenfra ved EU. De hevder de høyrepopulistiske partiene vokser fram på en skillelinje mellom de som ønsker et forsterket Europa, mot de som ønsker sterke selvstyre for egen nasjonalstat - og i noen tilfeller ønsker å trekke egen nasjonalstat ut av EU. Ivarsflaten benytter skillelinjebegrepet litt annerledes enn de to foregående. Hun ser på hva som er grunnlaget for at skillelinjer, de vokser fram som et resultat av misnøye med forandringer. Hennes funn tyder på at det er misnøye med økt innvandring som best forklarer oppslutningen om de høyrepopulistiske partiene men og misnøye med økonomi, politisk elitisme og korrupsjon har forklaringsverdi.

Ut i fra disse tre teoriene har jeg formulert oppgavens tre hypoteser. Jeg har valgt å benytte misnøye tilnærningen fra Ivarsflaten i utformingen.

- Det er en sammenheng mellom misnøye med EUs integrasjonsprosess og oppslutning om høyrepopulistiske partier.
- Det er en sammenheng mellom misnøye med økt innvandring og oppslutning om høyrepopulistiske partier.
- Det er en sammenheng mellom misnøye med den styrende elite og oppslutning om høyrepopulistiske partier.

For å svare på disse hypotesene har valgt ut fire case: Storbritannia, Frankrike, Polen og Danmark. Casene er valgt ut i fra forskjeller i valgordninger, partisystem og om de har eller ikke har et relevant høyrepopulistisk parti. Jeg må ta høyde for disse instrumentelle forklaringsfaktorene når jeg skal analysere oppslutningen om de høyrepopulistiske partiene.

Jeg vil nå gi en kort oppsummering av de viktigste funn fra hvert av casene før jeg bestemmer meg for om oppgavens hypoteser kan bestå eller bør forkastes.

5.5.1 Frankrike

I empirikapittelet ble det klart at Frankrike er et kontinentalt land hvor partisystemet er definert som moderat pluralisme Sartoris partisystemdefinisjon. Landet har ikke et relevant høyrepopulistisk parti i nasjonalforsamlingen. Allikevel oppnådde det høyrepopulistiske partiet Front National (FN) hele 6,3 % oppslutning ved Europaparlamentsvalget i 2009, hvor Frankrike hadde en valgdeltakelse på 40,63 %. Dette tilsvarte for FN at de fikk 3 av Frankrikets 72 mandater i EP. På Gallaghers minste kvadraters metode (LSq) som er faglitteraturens standardmål på grad av proporsjonalitet, får Frankrike 21,9 LSq. Dette er et høyere tall en for Storbritannia og Danmark og sier oss at Frankrike ikke har et spesielt proporsjonalt partisystem. Eksempelvis oppnådde FN hele 11,3 % av stemmene ved det nasjonale valget i 2002 uten at dette ga partiet et eneste mandat i nasjonalforsamlingen.

FN er ikke er et relevant høyrepopulistisk parti i Frankrike og mye av skylden for dette er det franske partisystemet. Det er en god del velgere som allikevel stemmer på partiet og derfor er Frankrike plukket ut som case i oppgaven.

Jeg har gjennomført en dataanalyse med utgangspunkt i European Social Survey fra 2004 og fra 2008 med Frankrike som case. Jeg testet de tre hypotesene operasjonalisert gjennom følgende spørsmål: Ønsker du en sterkere integrasjon i EU eller har EUs integrasjonsprosess gått for langt? I hvor stor grad er du fornøyd med landets

demokratiske situasjon? Ønsker du flere eller færre innvandrere med annerledes rase/etnisitet enn majoriteten? Er du fornøyd med landets økonomiske situasjon? Og er i hvor stor grad har du tillit til landets parlament. De to siste spørsmålene viste seg og ha lavest signifikans for flest av casene og ble ikke tatt med i den avsluttende analysen. Jeg kontrollerte i analysen for respondentens kjønn, alder og utdanning, tre faktorer som ofte spiller inn og er mye brukt i valgforskning. Alle de uavhengige variablene, bortsett fra alder er kategoriske variabler og ble dummykodet med verdiene 1 og 0. Alder er brukt som en kontinuerlig variabel. Metoden jeg har benyttet er logistisk regresjon. Dette er en regresjon med en dikotom avhengig variabel, som måler oddsen for at $Y = 1$. Det er gjennomført analyser på to dikotome avhengige variabler for å fange opp et riktig bilde av den reelle oppslutningen om de høyrepopulistiske partiene. De avhengige variablene er: ville du stemt på det høyrepopulistiske partiet, og: føler du deg nærest det høyrepopulistiske partiet.

I Frankrike øker ønsket om færre innvandrere (1) oddsen for å sympatisere med FN. Det er hypotese to som oppnår de største prosentene $\text{Exp}(B)$ for $Y = 1$. Denne hypotesen svekkes allikevel ved at en av analysene ikke viste noen signifikant sammenheng. Også hypotese 1 får ett sterkt forsvar i Frankrike, det er bare denne variabelen som kun viser til signifikante funn. Hypotese 3 får det svakeste forsvaret i min oppgave. Dette er først på grunn av at to av spørsmålene som ble stilt for å måle hypotese 3 ikke ble tatt med i den siste analysen og fordi variabelen: er du lite fornøyd med den demokratiske situasjonen i landet(1) øker oddsen i mindre grad enn de to forgående variablene - EU integrasjon og innvandring. Demokrativariabelen har en signifikant påvirkning i tre av fire analyser, og kan derfor ikke avskrives som en nullhypotese. Kjønn, alder og utdanning er signifikante i halvparten av analysene og viser en tendens til at det er yngre menn uten høyere utdanning som i størst mulig grad slutter opp om FN.

5.5.2. Danmark

Danmark er et nordisk land hvor partisystemet har gått fra et nordisk fempartisystem til å i dag være et partisystem med polarisert pluralisme. Danmark er det eneste case som har et relevant høyrepopulistisk parti i Dansk Folkeparti. DF fikk 14,8 % oppslutning ved EP valget i 2009 noe som gav dem 2 av Danmarks 13 mandatar i parlamentet. DF var det tredje største partiet i den danske nasjonalforsamlingen både i 2005 og 2007, faktisk større en det eldre partiet konservative partiet: Konservative Folkeparti fra 1905. Det danske valgsystemet er mer proporsjonalt enn Danmark og Storbritannia med en skår på 1,8 LSq i 2005, noe som er tilnærmet lik perfekt proporsjonalitet (0). Et proporsjonalt, polarisert flerpartisystem er altså positivt for etableringen av et høyrepopulistisk parti.

For å teste hypotesene i oppgaven har jeg gjennomført en lik analyse med danske respondenter tilsvarende med den franske. I Danmark viser tabell 13 at variablene EU integrasjon og innvandring er signifikante og B verdiene er positive. Det er variabelen innvandring som gir de høyeste prosentene $\text{Exp}(B)$. Demokrativariabelen er signifikant, med negativ påvirkning i begge tabellene fra 2004, også utdanning er signifikant, med negative B verdier og prosent på rundt 40, 50. Hvilket kjønn og alder respondentene oppgir de har, viser ingen sammenheng med oppslutning rundt DF.

5.5.3 Polen

Polen er det nyeste demokratiet i Europa, og hele partisystemet har utviklet seg etter Rokkan og Lipset hevdet partistrukturen i Vest-Europa hadde frosset fast. Dette betyr at et høyrepopulistisk parti ikke nødvendigvis måtte over den samme barrieren som i Vest-Europa ved å etablere seg i et allerede etablert partisystem. Polen er et postkommunistisk land i sentrale Øst-Europa og har et multipartisystem. Det kan diskuteres om Polen har et relevant høyrepopulistisk parti eller ikke. PIS som i dag (2010) styrer landet blir av enkelte valgforskere omtalt som høyrepopulistisk (Sitter 2002). I min analyse har jeg valgt LPR som det høyrepopulistiske partiet da det er det partiet som ligger til høyre for det ledende konservative partiet (PIS). LPR blir definert som langt til høyre av landet innenriksdepartement og EUs offisielle nettsider. Med LPR som det populistiske partiet i

Polen kan vi ikke si at landet har et relevant høyrepopulistisk parti verken i EP eller i egen nasjonalforsamling, Sejm. Partiet får en oppslutning på 4,5 % i 2005 og 1,3 % i 2007. Det er altså ikke i alle multipartisystemer at vi finner relevante høyrepopulistiske partier. Jeg er i min oppgave opptatt av hva grunnen er for de 4,5 % eller 1,3 % polske velgerne til å slutte opp om det høyrepopulistiske partiet. PIS er det nasjonal konservative partiet i Polen og blir av enkelte valgforskere klassifisert som høyrepopulister (Sitter 2002). Jeg kan med det samme anta at noe av grunnen for LPRs lave oppslutning er at PIS ivaretar mange av interessene til den delen av elektoratet som kunne stemt på LPR.

Jeg har gjennomført en analyse av Polen på linje med den analysen som er gjort av Danmark og Frankrike. Resultatene fra Polen skiller seg til en viss grad fra Danmark og Frankrike blant annet ved at det er variabelen: er du lite fornøyd med landet demokratiske situasjon (1) som har den sterkeste påvirkningen på oddsen for at $Y = 1$, dette gjelder dog bare for i 2008. I 2004 er: EUs integrasjonsprosess har gått for langt (1), som påvirker oddsen for at $Y = 1$ sterkest. Innvandring viser ingen signifikant funn i Polen noe som kan forklares med at Polen i stor grad er et etnisk homogent land med lite innvandring. Utvandring fra Polen er en større utfordring enn innvandring til landet, derfor har faktisk Polen i sin grunnlov fastslått rettigheter for polakker utenfor Polen. Når jeg ser på kontrollvariablene finner jeg at variabelen kjønn forandrer seg fra at det er flest menn i Frankrike og Danmark som stemmer på det høyrepopulistiske partiet, mens det i Polen flest kvinner. En forklaring på dette kan være at partiet LPR på norsk blir oversatt til Ligaen av Polske Familier, dette navnet henspeiler på en sterkere orientering mot familiepolitikk enn dets søsterpartier i Danmark og Frankrike har. Respondenter med lavere utdanning har i likhet med de øvrige casene større tilbøyelighet til å sympatisere med høyrepopulister.

5.5.4 Storbritannia

Storbritannia ble tatt med som case ut fordi de har et to $\frac{1}{2}$ partisystem. Regjeringsmakten har utgått fra det største partiet, som i årtier har vært Labour og de Konservative. Valgordningen i Storbritannia kjennetegnes med "the winner takes it all", altså det

vinnende partiet i en valgkrets tar mandatet fra valgkretsen. Denne valgordningen har blitt beskyldt for å være lite proporsjonalt fordi mindre partiet som gjennomgående gjør det bra men ikke vinner i valgkretser, kan stå uten mandatet i det britiske Underhuset. Frankrike i 2002 skårte høyere på LSq enn det Storbritannia gjorde i 2005 (Aardal 2010). En lite proporsjonal valgordning gjør det vanskelig for et nytt parti å etablere seg. Vi ser at BNP ikke får nevneverdig oppslutning på nasjonale valg, og i oversikten fra EU og det britiske underhuset (Nordsieck 2007) plasseres i bolken av andre partier. Ved valget til underhuset i 2010 fikk partiet en oppgang på 1,2 %, en oppslutning på 1,9 % men dette var ikke nok til å gi partiet representasjon i Underhuset (bbc news). Allikevel vinner BNP hele 2 av landets 72 mandater i Europaparlamentet ved valget i 2009.

I de logistiske regresjonene ble jeg tvunget til å benytte meg av datasettet ESS3 for å teste grunner til oppslutning om BNP. I de øvrige ESS datasettene, ESS1, ESS2, ESS4 var ikke BNP kodet med en egen verdi under spørsmålene: Hvilket parti føler du deg nærest, og hvilket parti ville du stemt på. Jeg har derfor bare med resultater fra 2006 for Storbritannia, noe som kan svekke analysens forklaringssevne da caset Storbritannia bare forklares ut i fra ett årstall og de øvrige forklares med utgangspunkt i to årstall.

Også for Storbritannia forventet jeg positive svar på hypotesene mine, at det er en sammenheng mellom x og Y . Ut i fra den tabell 11—ser vi at det bare er tabellen med den avhengige variabelen: føler du deg nærest BNP som gir signifikante resultater på påvirkning på oddsen. Her påvirker variablene: EU integrasjon, Demokrati og alder oddsen for at $Y = 1$. For den tabellen viser og Nagelkerke en sterkt forklart varians av x – på Y . Fra de tidligere tabellene husker vi at velgerne som var misfornøyde med landets økonomiske situasjon, samt ble det og signifikante utslag for de som ikke ønsket flere innvandrere på $Y = 1$. Gjennomgående fra alle tabellene vises det en tendens til at sympatisørene med BNP er unge mennesker.

6 Avslutning

Oppslutningen om høyrepopulistiske partier i Europa er det overordnede spørsmålet som har blitt forsøkt besvart i denne avhandlingen. Jeg har tatt for meg hvilken betydning nasjonalt press ovenfra, eksemplifisert gjennom den EUs integrasjonsprosess, har hatt for oppslutning om høyrepopulistiske partier i Europa. Casene har vært to og halvt partisystemet Storbritannia, med partiet British National Party (BNP). Frankrike med en moderat pluralisme som sitt partisystem og Front National (FN). Danmark med det eneste virkelig relevante høyrepopulistiske partiet Dansk Folkeparti (DF) og til sist det nye demokratiet som har gjennomgått transisjon og konsolidering etter at partisystemene i vest var veletablerte, Polen med Liga Polskich Rodzin (LPR).

Jeg har for det første sett på hvilken effekt EUs integrasjonsprosess har hatt for oppslutningen om høyrepopulistiske partier. Jeg har undersøkt i hvor stor grad ønsket om færre innvandrere av mennesker med annerledes rase / etnisitet har hatt på oppslutningen om disse partiene. Videre har jeg undersøkt om mistillit til landets eliter, i form av landets demokratiske situasjon, landets parlament og landets økonomiske situasjon, har økt sannsynligheten for å stemme høyrepopulistisk.

Problemstillingen har blitt belyst i forhold til variasjoner mellom land, med og uten et relevant høyrepopulistisk parti, og variasjoner over to tidsperioder, 2004 og 2008. For Storbritannia har oppgaven kun hatt tilgang til data fra 2006. Det teoretiske utgangspunktet for oppgaven har vært Rokkan og Lipsets skillinjemodell (1967), utfylt av Sitter (2002) for Øst-Europa og teorier som bygger på skillelinjebegrepene for å forklare framveksten av høyrepopulistiske partier. Dette er teorier fra Ivarsflaten (2008), Frölich-Steffen og Rensmann(2007) og Minkenberg og Perrineau (2004). Jeg vil nå oppsummere de mest sentrale funnene fra analysen, før jeg kommer med noen avsluttende kommentarer rundt resultatene, begrensninger ved oppgaven og muligheter for videre forskning.

6.1 Oppsummering av empiriske hovedfunn

Gjennom teori har jeg blitt kjent med høyrepopulistiske partier som partier som mobiliserer på misnøye. Misnøye med landets eliter, misnøye med økonomisk politikk, misnøye med økt innvandring og misnøye med at nasjonalstaten overgir suverenitet til overnasjonale organer som EU. Ut i fra oppgavens teori utformet jeg tre hypoteser hvor jeg hadde forventninger om at alle de valgte variablene i de logistiske regresjonene ville påvirke sannsynligheten for å sympatisere med høyrepopulistiske partier ($Y=1$). Jeg har analysert om variabelen, EUs integrasjonsprosess har gått for langt, hadde en sterk påvirkning på å slutte opp om høyrepopulistiske partier. Jeg har kontrollert for om synet på innvandring, demokrati, økonomi og tillit til landets parlament i sterkere eller svakere grad forklarer framveksten av høyrepopulistiske partier i Europa. I tillegg kontrollerte jeg for respondentenes alder, kjønn og utdanningsnivå.

Det viste seg at alder og kjønn ikke hadde noen spesielt sterk påvirkning på oddsen for oppslutning om høyrepopulistiske partier. Tendensene gikk mot at det i størst grad var yngre velgere som stemte høyrepopulistisk, og det var en tendens til at det var flere menn enn kvinner blant sympatisørene. For Polen fikk jeg i enkelte tilfeller motsatt utfall hvor det var en signifikant sammenheng mellom eldre kvinner og oppslutningen om LPR. En mulig forklaringsfaktor kan være at LPR oversettes med Ligaen av polske familier, og i navnet henvender seg direkte til familiepolitikk, noe vi kan anta i større grad appellerer til kvinner enn menn, men ikke meg bekjent til eldre framfor yngre.

De respondentene som hevdet de ville stemme på eller følte seg nærest det høyrepopulistiske partiet, hadde i liten grad høyre utdanning fra høyskole eller universitet. Det er en sammenheng mellom mennesker uten høyere utdanning og de som slutter opp om høyrepopulistiske partier i Europa, etter mine funn.

Høy utdanning hadde gjennomgående en sterkere påvirkning på oddsen for å stemme høyrepopulistisk, enn de variablene - lite tillit til parlamentet, liten grad av fornøydhet med landets økonomiske situasjon og landets demokratiske situasjon hadde. Disse tre var signifikante i flere tilfeller. Jeg la spesielt merke til at om man ikke var fornøyd med den

bristiske økonomiske situasjonen var oddsen større for å stemme/ føle seg nærest British National Party. Dette kan tyde på velgergruppen til British National Party består av mennesker som ikke er fornøyd med landets økonomiske situasjon.

Å ikke være fornøyd med den demokratiske situasjonen hadde i runde én, en positiv påvirkning på oddsen for å slutte opp om høyrepopulistiske partier i Danmark, Frankrike og i Storbritannia. I den samlede logistiske regresjonen hadde demokrativariabelen fortsatt en positiv påvirkning på oddsen i Danmark og i Storbritannia. Interessant er det at Polen, som et relativt nytt demokrati hvor LPR ikke har mulighet til å delta i Sejm, ikke viser en sammenheng mellom å være misfornøyd med landets demokratiske situasjon og det å slutte opp om LPR. Danmark er det landet i utvalget hvor det høyrepopulistiske partiet har oppnådd status som et relevant parti med regjeringsrelevans, allikevel øker misnøye med landets demokratiske situasjon gjennomgående oddsen for å slutte opp om Dansk Folkeparti. Danske DF velgere er altså misfornøyd med den danske demokratiske situasjonen. I Storbritannia er det også en klar sammenheng mellom demokrativariabelen og sympati med BNP. Dette kan forklares ved at BNP oppnådde 1,9 % oppslutning ved siste valg til underhuset, noe som ikke ga uttelling i et eneste mandat. Derimot fikk partier med bare 0,6 % oppslutning mandatuttelling.

Ønsket om færre innvandrere øker oddsen for å stemme høyrepopulistisk i Danmark og i Frankrike. Jeg legger merke til at i flere tabeller er det ganske like utfall mellom Danmark og Frankrike. Jeg er overrasket over innvandrervariabelen ikke slår sterkere ut i Storbritannia enn den gjør. Dette kan forklares ved at Storbritannia har opplevd økt innvandring fra de nye EU landene i Øst-Europa, og at britene ikke definerer østeuropeere til å ha annerledes rase/etnisitet enn briter. I Storbritannia påvirkes oddsen i sterkere grad av yngre velgere som mener EUs integrasjonsprosess har gått for langt – de er misfornøyd med den demokratiske og den økonomiske situasjonen i landet. I Danmark viser analysen at velgerne til DF mener EUs integrasjonsprosess har gått for langt, de ønsker færre innvandrere og de har ikke høyere utdanning utover grunnskole og videregående skole.

Ut i fra disse funnene kommer det klart fram at hypotesen om at EUs integrasjonsprosess har gått for langt, øker oddsen for å sympatisere med det høyrepopulistiske partiet i flest tabeller. Alle funnene er et klart forsvar av teorien til Frölich–Steffen og Rensmann (2007), som hevder at de høyrepopulistiske partiene mobiliserer velgere ut i fra en ny skillelinje i befolkningen. Denne skillelinjen er skapt av den raske euroiseringen og globaliseringen som har skjedd i Europa. Frölich-Steffen og Rensmann trekker fram at den raske euroisering-/globaliseringsprosessen har skapt sosial frykt hos deler av elektoratet. Det har skjedd en overføring av politisk makt, autoritet og demokratisk kontroll fra nasjonalstatene til EU. Dette gir globaliserings og EU skeptiske holdninger hos deler av befolkningen. Ut i fra mine analyser vil jeg påstå at denne misnøyen i deler av velgermassen mobiliserer høyrepopulistiske velgere. Oppfatningen om at EUs integrasjonsprosess har gått for langt mobiliserer i flest av tilfellene. Der ønsket om færre innvandrere er signifikant, finner vi at oddsen påvirkes i større grad av denne variabelen enn av EUs integrasjonsprosess.

Denne oppgaven har vært begrenset til oppslutningen rundt høyrepopulistiske partier i fire caser. I tre av casene er ikke det høyrepopulistiske partiet relevant. At partiet ikke er relevant kan forklares ved lite proporsjonale valgordninger og med at partiet ikke har regjeringsrelevans. Både i Frankrike og i Storbritannia har det høyrepopulistiske partiet større relevans ved andreordensvalg til EP enn ved nasjonale valg. Dette kan tyde på at partiet hadde oppnådd større oppslutning ved førsteordensvalg om deres valgordninger hadde vært mer proporsjonal.

Fra oppgavens kapittel tre fant jeg at velgere til andreordensvalg har større tilbøyelighet til å avgi ekte stemmer – de stemmer i mindre grad strategisk. Jeg fant også at mange velgere til større, regjerende partier har større sannsynlighet til å ikke delta ved andreordensvalg, da de ikke finner slike valg veldig relevant. Disse faktorene kan derfor hevdes å utjevne seg selv. Valgutfallet ville muligens ikke blitt annerledes ved nasjonale valg om valgordningen hadde vært annerledes.

Danmark har det mest proporsjonale valgsystemet, høyest valgdeltakelse, samt det sterkeste høyrepopulistiske partiet av de fire casene. Dette kan tolkes som at høyrepopulistiske partier i et valgsystem styrker demokratiet. Sagt på en annen måte kan jeg si at mindre proporsjonale valgsystemer ekskluderer de populistiske partiene. Dets velgere finner ikke utløp for sin misnøye innenfor det eksisterende partisystemet – dette gjør at de har større tilbøyelighet til ikke å delta ved valg.

Mennesker med høyere utdanning har større sannsynlighet for å stemme ved valg, dette kan tolkes til at om like mange med lavere utdannelse hadde deltatt ved valg så hadde de høyrepopulistiske partiene hatt en enda større posisjon i landenes parlamenter, og i Europaparlamentet. Mine analyser viser at et flertall av sympatisørene med de høyrepopulistiske partiene ikke har høyere utdanning.

I følge Ola Listhaug og Arthur Miller (1990) øker tillit til det politiske systemet valgdeltakelsen. Om flere av de som har mindre tillit til det politiske systemet deltar ved valg, ville dette medført en styrket posisjon for de høyrepopulistiske partiene. Jeg er oppmerksom på at det å avgi stemme kan bli en vanesak. En av grunnene til at nye partier har vanskelig med å etablere seg er at de er nye – altså må velgeren gjennomgå en omvurdering fra tidligere valg for å avgi stemme til et høyrepopulistisk parti. Dette er en prosess som er kostbar og tidkrevende for velgeren.

Vaner og tillit styrkes ved kjennskap til partisystemet og valgsystemet. Det er derfor naturlig å tenke seg at eldre velgere i større grad har disse vanene, og føler større grad av tillit. Jeg har funnet ut at det er velgerne til høyrepopulistiske partier i stor grad er yngre. Dette kan muligens si oss at det nå utvikles vaner fra de yngre til å stemme høyrepopulistisk. Eventuelt kan det tolkes slik at når tillit etableres, trekkes velgere bort fra populistpartiene. Eldre velgere har mer tillitt til det politiske systemet, og vil derfor kanskje ikke identifisere seg med et høyrepopulistisk parti.

Enkelt saker mobilisere også velgere. Vi ser av tabellene er det ikke i alle tilfeller at innvandringsvariabelen har signifikant påvirkning på oddsen, men i de tilfeller den har

det er det sterke utfall. Dette kan tolkes til at innvandrerspørsmålet er en enkeltsak som mobiliser velgere til å sympatisere med høyrepopulistiske partier.

Avslutningsvis vil jeg påpeke at denne oppgaven har vært begrenset til fire caser. Avhandlingen har valgt ut fire høyrepopulistiske partier, det hadde kunnet økt forståelsen av framveksten av disse partiene om avhandlingen hadde gjennomført en analyse av partienes programmer og av landenes valgkamper. En utvidelse av analysen til også å gjelde flere europeiske land, kunnet også gitt bedre innsikt. Det hadde også vært spennende å utvide analysen med flere variabler, som for eksempel tillit til EU og dets institusjoner, misnøye med innvandring av lik rase/etnisitet som majoriteten.

Litteratur

Altermark Natalja, F. O. A. o. T. K. (2000). Theories of transition and a definition of consolidation. Politics and citizenship on the eastern baltic seaboard. F. A. o. T. Knutsen. Kristiansand, Høyskoleforlaget A/S: 25-45.

Blondel, J. (1990). Types of party system. The west european party system. P. Mair. Oxford New York, Oxford University Press: 302 - 310.

Buck, M. (2006). Transition from authoritarian rule and democratic consolidation: the electoral nexus, An ecological study of the spanish elections 1977 - 2000 Department of political science. Tromsø, UIT. **Doctor Rerum Politicarum**

Carmnes, E. G. o. R. H. (1996). Political Behavior: An overview. A new handbook of political science. R. E. G. o. H.-D. Klingemann, Oxford University Press: 223 - 254.

Cramer, A. B. o. D. (2009). Quantitative Data Analysis with SPSS 14, 15 & 16 A guide for social scientists, Routledge Taylor and francs group London and New York.

Dahl, R. A. (1990). Party systems and patterns of opposition. the west european party system. P. Mair. Oxford New York, Oxford University Press: 296-301.

Dryzek, J. S. and L. Holmes (2002). Postcommunist democratization: political discourses across thirteen countries. New York, Cambridge University Press.

Dunleavy, P. (1996). Political Behavior: Institutional and experimental approaches. A new handbook of political science. R. E. G. o. H.-D. Klingemann, Oxford University press. : 276 - 293.

Duverger, M. (1990). The two party system and the multiparty system. The west european party system. P. Mair. Oxford New York, Oxford readings in politics and government: 285-295.

Enstad, K. (2000). Poland. Politics and citizenship on the eastern baltic seaboard. F. A. o. T. Knutsen. Kristiansand, Høyskoleforlaget: 136-158.

Frölich-Steffen Susanne, L. R. (2007). Conditions for failure and success of right-wing populist parties in public office in the New European Union. Extrême droite et pouvoir en Europe The extreme right parties and power in Europe. h. P. Pascal Delwit, Editions de l'Université de Bruxelles.

Hagtvedt, B. (2003). Innledning. Stat, Nasjon, Klasse. Oslo, Universitetsforlaget A/S. **8**.

Heidar, K. and E. Berntzen (1998). Vesteuropeisk politikk: partier, regjeringmakt, styreform. Oslo, Universitetsforl.
Elektronisk reproduksjon

Iversflaten, E. (2008) What unites right-wing populists in western Europe?: Re-examining grievance mobilization models in seven successful cases **41**, 1 - 23
DOI: 10.1177/0010414006294168

Jackson, C. H. F. o. J. E. (1983) The Dynamics of Party Identification. **77**, 957-973

Knutsen, T. and F. H. Aarebrot (2000). Politics and citizenship on the eastern Baltic seaboard: the structuring of democratic politics from North-West Russia to Poland. Kristiansand, Høyskoleforl.

Koepke Jason R., N. R. (2006) The second-order election model in an enlarged Europe. **7**, 320-330 DOI: 10. 1177/14651165066259

Lanzani, G. (2009, 10.03.2010). "Populations and social conditions." 47, from http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-09-047/EN/KS-QA-09-047-EN.PDF.

Lijphart, A. (1997). "Unequal participation: Democracy's unresolved dilemma." American political science review **91**(1): 14.

Lipset, R. s. o. S. M. (1990). Cleavage structures, party systems and voter alignments. The west european party system. P. Mair, Oxford University Press: 91 - 138.

Listhaug, A. H. M. a. O. (1990) Political Parties and Confidence in Government: A Comparison of Norway, Sweden and the United States British Journal of Political Science **20**, 357-386

Mair, P. (1990). The West European party system. Oxford, Oxford University Press.

March, S. H. o. M. (2005). Understanding European Parliament Elections: Punishment or Protest? Conference on the 2004 European Elections, CEU. Budapest: 1 - 38.

Miller, W. E. (1996). Political Behavior: Old and new. A new handbook of political science. R. E. G. o. H.-D. Klingemann, Oxford University press: 294 - 305.

Mudde, C. (2007). Populist radical right parties in Europe. Cambridge, Cambridge University Press.

Norris, P. (2005). Radical right: voters and parties in the electoral market. Cambridge, Cambridge University Press.

Pappi, F. U. (1996). Political Behavior: Reasoning Voters and Multi-Party Systems. A new handbook of political science. R. E. G. o. H. D. Klingemann, Oxford University Press: 255 - 293.

Perrineau, M. M. o. P. (2007) The radical right in the european elections 2004. **28**, 26

Poirier, p. (2007). Les nouvelles droites et le régime politique de l'Union européenne de 1979 à 2004. Extrême droite et pouvoir en Europe, the extreme right parties and power in Europe. P. P. Pascal Delwit. Brussel, Editions de l'universite de Bruxelles: 41-67.

Reif, K. a. H. S. (1980). "Nine Second-Order National Elections. A Conceptual Framework for the Analysis of European Election Results." European Journal of Political Research **8**: 3 - 44.

Ringdal, K. (2007). Enhet og mangfold, samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode, Fagbokforlaget.

Rokkan, S. and S. M. Lipset (1967). Party systems and voter alignments: cross-national perspectives. New York, Free Press.

Sartori, G. (1970). "Concept misformation in comparative politics." The American Political Science Review **64**(4): 20.

Sartori, G. (1990). The sociology of parties: A critical review. The west european party system. P. Mair. Oxford New York, Oxford University Press: 150 - 184.

Simonsen, T. E. (2007). Høyrepopulismens politiske metamorfose på 1990-tallet, en komparativ studie av tre nordiske partier: Fremskridtspartiet, Dansk Folkeparti og Fremskrittspartiet. Samfunnsvitenskaplige. Oslo, UIO. **Master**.

Sitter, N. (2002) Cleavages, party strategy and party system change in Europe, east and west. Perspectives on European Politics and Society

Timpone, C. C. o. R. J. (2005) Explaining vote switching across first- and second-order elections: Evidence from Europe. **38**, 260-281

Tufte, P. A. (2000). En intuitiv innføring i logistisk regresjon. Lysaker, Statens institutt for forbruksforskning.

Wightman, G. (1995). Party formation in east-central Europe: post-communist politics in Czechoslovakia, Hungary, Poland and Bulgaria. Cheltenham, Edward Edgar.

Aardal, B. (2003). Velgere i villrede, en analyse av stortingsvalget i 2001, N.W.Damm & Sønn.

Aardal, B. (2010). Den norske valgordningen og dens politiske konsekvenser. Fagkonferanse i statsvitenskap. Universitetet i Agder, Kristiansand: 1-30.

Internettressurser

Europaparlamentet, E. (2009). "Resultater af Europavalget 2009." from http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/elections2009/da/new_parliament_da.html.

Groups, W. N. (2009, 09.03.2010). "Parties and elections in Europe." EU, from <http://www.parties-and-elections.de/eu.html>.

Groups, W. N. (2009). "Parties and Elections in Europe." from Denmark <http://www.parties-and-elections.de/denmark.html>.

News, B. (2010). "Election 2010." Retrieved 01.05.2010, 2010, from <http://news.bbc.co.uk/2/shared/election2010/results/>.

Nordsieck, W. (2007). "Parties and elections France." from <http://www.parties-and-elections.de/france.html>.

Nordsieck, W. (2007). "Parties and elections in Europe - Poland. ." from <http://www.parties-and-elections.de/poland.html>.

Nordsieck, W. (2007). "Parties and elections in Europe Denmark." from <http://www.parties-and-elections.de/denmark.html>.

Nordsieck, W. (2007). "Parties and Elections in Europe, United Kingdom." from <http://www.parties-and-elections.de/unitedkingdom.html>.

sundhedsministeriet, I.-o. (2007). "Befolkning og valg." from http://www.im.dk/publikationer/Redeg_ftv2007/Bef%20og%20valg%202007-17.pdf.

Sundhedsministeriet, I.-o. (2007). "Europa - Parlamentsvalget den 13. juni 2004 - valgstatestikk." from http://www.im.dk/imEverest/Publications/imdk%20x2D%20dansk/EPx2Dvalg_2004/20070817141036/CurrentVersion/valgpub1ev.pdf.

Sundhedsministeriet, I.-o. (2007). "Folketingsvalget den 8. februar 2005." from <http://www.im.dk/imEverest/Publications/imdk%20x2D%20dansk/Folketingsvalg/20070116134249/CurrentVersion/publikationvalg2005.pdf>.

Survey, E. S. (2004, 1.april 2010). "ESS Round 2 - 2004 Data." 16.10.2008. from <http://ess.nsd.no/ess/round2/>.

Survey, E. S. (2006, 01.05.2010). "ESS Round 3 - 2006." 16.10.2008. from <http://ess.nsd.no/ess/round3/>.

Survey, E. S. (2008, 15.04.2010). "ESS Round 4 - 2008." 24.03.2010. from <http://ess.nsd.no/ess/round4/>.

Survey, E. S. (2010). "ESS DATA." Retrieved 02.05.2010, 2010, from <http://ess.nsd.uib.no/>.

.

